

A Kormányórság és a rendszerváltoztatás

Absztrakt – A rendszerváltás során bekövetkezett politikai, gazdasági és társadalmi fordulatok – hol gyorsabban, hol lassabban végbemenő – változásokat eredményeztek a hazai államigazgatásban is, így történt ez a Kormányórság esetében is. A jelentős politikai és társadalmi változások ellenére a szervezet alaprendeltetése, a személy- és objektumvédelem, alapvetően nem változott. Viszont a politikai, gazdasági és társadalmi nyitás hatására a megnövekedett kockázatok és elvárások magasabb minőségi szintet követeltek meg, ami maga után vonta a testület alaprendeltetését támogató funkcionális területek működésének ugrásszerű fejlődését is.

Bevezetés

A rendszerváltás utáni első szabad országgyűlési választásokat követően létrejött új kormányzati struktúrában¹ a Belügyminisztérium (BM) feladat- és hatáskörébe tartozott a Kormányórság² által addig ellátott feladatok többsége, amely a kormányzati ciklus ideje alatt újabbakkal egészült ki.

1990-ben a Magyar Honvédség Katonai Biztonsági Hivatalban dolgoztam, amikor – az új, demokratikusan megválasztott Kormány belügyminisztere, Horváth Balázs megbízásából – Verebélyi Imre, a BM közigazgatási államtitkára felhívott telefonon, hogy várnak a belügyminiszter irodájában. Mintegy negyvenperces beszélgetés után felkértek, hogy vállaljam el a Kormányórság parancsnok általános helyettesi feladatait. Néhány nap gondolkodási idő után igent mondtam, és 1990. július 1-jével elfoglaltam új beosztásomat.

A Kormányórság akkori parancsnoka, Récsey Róbert r. vezérőrnagy 1990. augusztus 31-ével nyugállományba vonult, utódja Kiss Dezső r. ezredes lett, aki 1991. január 31-ével a Honvédelmi Minisztériumba, más beosztásba került. A belügyminiszter 1991. március 11-ével a parancsnok általános helyettesi beosztásom megtartása mellett megbízott a parancsnoki teendők ellátásával. 1992. január 1-jével a belügyminiszter kinevezett a Kormányórság parancsnokának, amely beosztást a kormányváltást követően, 1994. július 21-ig láttam el.

Az eltelt évtizedek alatt az ismeretek és az emlékek megkoptak, de egykori munkatársaim közül jónéhányan készen álltak arra, hogy egy közös „időutazással”, felidézzük

¹ 1990. évi XXX. törvény a Magyar Köztársaság minisztériumainak felsorolásáról.

² Jelen tanulmányban tárgyalt szervezet hivatalos elnevezése sokszor változott az idők során: 1990. március 31-ig BM Kormányórság, 1993. január 31-ig MK Kormányórság, 1993–2007 között Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) Köztársasági Őrezred, majd 2012. június 30-i megszüntetéséig Köztársasági Őrezred. A könnyebb tárgyalhatóság érdekében a tanulmány két elnevezést használ: 1992-ig Kormányórság, utána Köztársasági Őrezred.

az akkori történéseket. Ezúton is köszönöm Fazekas László ny. r. ezredesnek, Holló Attila Csaba ny. r. ezredesnek, Verőci Gábor ny. r. alezredesnek, Imre Csaba klinikai szakpszichológusnak, Szollár Csaba ny. r. alezredesnek, Podoski Gábor ny. r. alezredesnek, Békési Tihamér ny. r. ezredesnek, Kékesi Mihály ny. r. alezredesnek, Bódis István ny. r. alezredesnek a szóban és írásban megosztott értékes, szakmailag és történetileg valós gondolatokat, amelyek nagymértékben hozzájárultak a hiteles múltidézéshez.

A rendszerváltást megelőző időszak (1945–1989)

Az 1945-ben Debrecenben megalakult Ideiglenes Nemzeti Kormány épületeinek őrzését a németek elleni harcot vállaló magyar katonákból akkor szerveződő debreceni 6. hadosztály őralakulatai látták el. Budapesten májusban a volt Képviselőházi Őrség parancsnok-helyettese, Kömlődy Jenő alezredes kezdte meg az Országház őrzésének megszervezését. A romok eltakarításából, a kitört ablaküvegek ideiglenes pótlásából az örök is kivették a részüket. Amikor a Kormány Budapestre költözött, a 6. hadosztály törzsszázada megkezdte a miniszterelnök, a honvédelmi miniszter rezidenciájának, a Honvédelmi Minisztérium épületének őrzését, és átvették az Országház biztosítását az ott tevékenykedő parancsnokkal és állománnyal együtt. Rövid idővel később ez utóbbi, körülbelül 40 fős egység 5 tiszttel Nemzetgyűlési Őrség néven önállóan, a Nemzetgyűlés elnökének irányítása alatt látta el szolgálati feladatait. 1949. április 13-án az Államvédelmi Hatóság az Országház őrzésére előzetesen felkészített, új ruházattal ellátott állománnyal átvette az épület őrzését.

1946. február 1-jén megválasztották köztársasági elnöknek Tildy Zoltánt. A honvédelmi miniszter, az 1945 előtt a Magyar Királyi Testőrség korábbi tisztjét,³ Papp-Kökényesdy Sándor alezredest mint a leendő testőrség parancsnokát utasította, hogy szervezze meg az elnök testőrségét. A 24 fős tiszthelyettesi állomány őrzési és díszelgési feladatot látott el. 1948 augusztusában, amikor leváltották Tildy Zoltánt, a testőrséget megszüntették.⁴

1951-től az Államvédelmi Hatóság X/1. önálló osztályát „Pártőrség” néven jelölték. A személy- és objektumvédelmi, lakásbiztosítási, utaztatási, hírforgalmi és minden ehhez kapcsolódó háttérfeladatot ellátó testület több mint 1000 fős hivatásos és sorozott állománnyal rendelkezett, megnevezése később BM XIII. Osztályra változott.

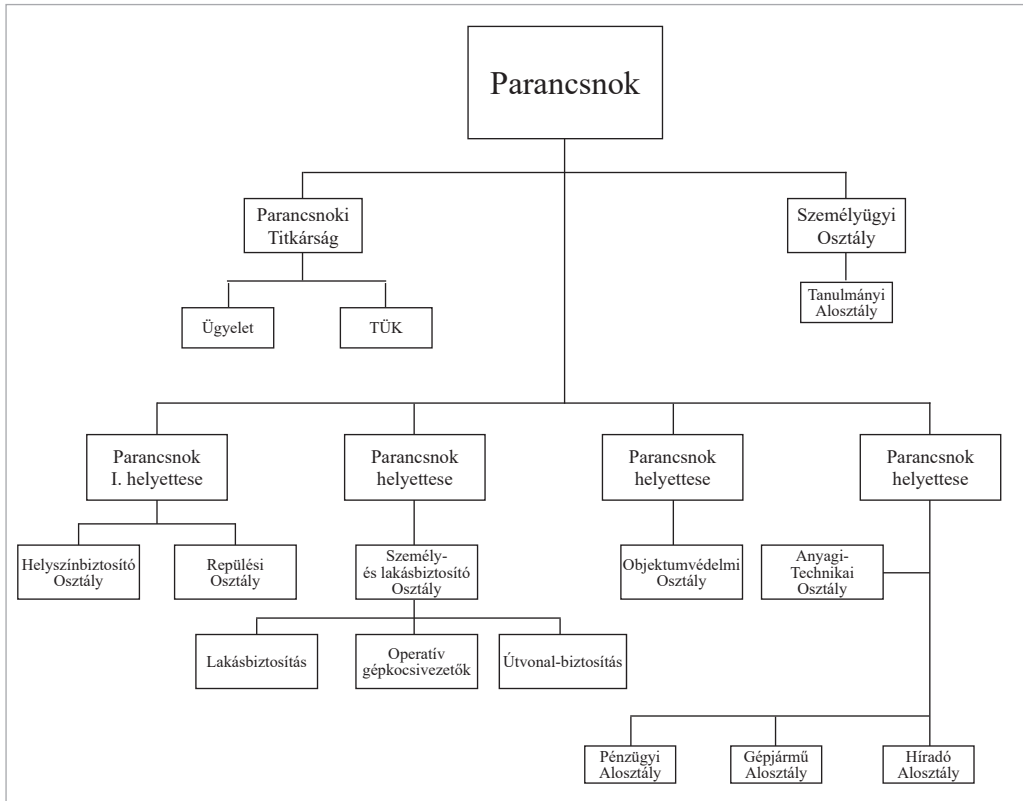
A Kormányőrséget 1958-ban újra megalakították, és a belügyminiszter első helyettesének közvetlen alárendeltségébe került.⁵ Ez a megnevezés 1989-ig megmaradt. A testület parancsnokának Sebestyén Ferenc r. alezredest nevezték ki, 1989-ben r. altábornagyként vonult nyugdíjba. A testület felügyeletét a BM államtitkára vagy a miniszterhelyettes látta el.

³ Bangha Ernő: *A Magyar Királyi Testőrség 1920–1944*. Budapest, Európa, 1990. 308–310.

⁴ Rác Erzsébet: *Feljegyzések a vihar kapujában. Emlékezés Tildy Zoltánra*. Budapest, Ráday Gyűjtemény, 1995.

⁵ Parádi József – Öry Károly (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, Tipico Design, 1995. 186.

A kutatás jelenlegi állása szerint nem ismert az 1972. évet követően kiadott ügyrend. Az oral history gyakorlatára hagyatkozva, a testület egykori dolgozóinak visszaemlékezései szerint, az alábbi szervezeti ábra alapján működött a Kormányőrség.

1. ábra: A BM Kormányőrség szervezeti felépítése, 1970–80-as évek

Forrás: szóbeli visszaemlékezések alapján a szerző szerkesztése

Az alaprendeltetés természetesen 1990 után sem változott, azonban kiegészült új támogató tevékenységekkel. A szakmai területek elnevezése tükrözte a feladatokat. Az ellátó területeken (személyügy, anyagi-pénzügyi szolgálat stb.) túlmenően a szolgálati alapfeladatok szerint volt személy- és helyszínbiztosítás, beleértve a delegációk biztosítását is, a védett személyek lakásának őrzését, az őket szállító gépkocsivezetők szolgálatát, a meghatározott objektumok védelmét végző őrszolgálatot, a híradó szolgálatot, az élelmiszerbiztonságért felelő vegyészeket. Mindezek együttes munkája átfogta a védelem szinte teljes területét. A személyi állomány létszáma 800–1400 fő között mozgott. Ez magában foglalta a hivatásos és a polgári szolgálatot ellátókat is. Sorállományú egysége nem volt a Kormányőrségnek.

Ezzel párhuzamosan 1989-ben merült fel a BM vezetése részéről az az igény, hogy a különböző szakmai területek – így a Kormányőrség is – kezdjék el kutatni a történelmi

hagyományait, például testületi napok, védőszentekhez fűződő hagyományok.⁶ Ennek a folyamatnak a részeként a Kormányőrség akkori parancsnoka, Récsey Róbert r. vezérőrnagy kiadta a 6/1989. sz. intézkedését a Kormányőrség történetének kutatására, feldolgozására és megőrkítésére, egyúttal intézkedett a Kormányőrség tanácsadó testület létrehozásáról.⁷ „Az elmúlt több, mint negyven év gazdag tapasztalatot adott. A tények feltárása tisztelgés az elődök tettei előtt, példát ad a testületnél szolgálatot teljesítő fiataloknak. Segítheti megismerni a mai szolgálati feladatok végrehajtását megalapozó módszerek kialakítását, a jövőbeni tennivalók céltudatosabb tervezését, eredményes megoldását” – fogalmaz az intézkedés.⁸

A Kormányőrség történetének feldolgozása, a hagyományok újraéledése

A történeti feltárás 1991-től teljessé vált ki. A kutatás három irányban volt eredményes: az Országház őrségének megalakulása és működése, a magyar testőrsegek, valamint a Magyar Királyi Koronaőrség történetének és működésének megismerése. Ezt a három testületet tekintettük elődszervezeteinknek. A testőrség története kutatásához nagy segítséget adott Bangha Ernő: *A Magyar Királyi Testőrség 1920–1944* című könyvének megjelenése. Az ebben leírtak által ismerhette meg az állomány az 1945 előtti testőrség működését, tevékenységét. A Hadtörténeti Intézet és Múzeum munkatársai támogatták törekvéseinket a kiállítások anyagának kölcsönzésével. A korabeli egyenruhák, díszfegyverek, fényképek segítettek az ismeretek bővítését és a Testőrség-történeti kiállítás létrehozását.

A kiállítást a Kormányőrség épületében kialakított helyiségben, illetve az oda vezető lépcsőházban és folyosón építettük meg, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum munkatársai irányításával. A megnyitó 1992. március 14-én ünnepélyes külsőségek között történt. Megjelentek többek között az állami vezetés képviselői, a Belügyminisztérium vezetői, az 1945 előtt testőrként szolgáló bajtársak és a sajtó munkatársai. Ezt az alkalmat használtuk fel az Objektumvédelmi Osztály új díszegyenruhájának bemutatására, amelyben másnap, a március 15-ei állami ünnepségen díszeltek először. A tárgyak, fotók és dokumentumok hű képet adtak elődszervezeteink életéből. Ezt tovább fokozta a Magyar Filmintézettől kapott – 1945 előtti filmhíradókból válogatott – anyag, amely tevékenységük közben mutatta be a három testületet.

Elődszervezeteink tagjaival rendszeresen tartottuk a kapcsolatot. Több alkalommal rendeztünk találkozót az 1945 előtti szolgálatot teljesítő testőröknek és koronaőröknek. A Rendőrtiszti Főiskolán tanulmányokat folytató hallgatók jelentős számban erről a témáról írták a szakdolgozatukat, amelyre a Kormányőrséghez érkezett hallgatói megkeresések, illetve a külső konzulensi felkérések számának növekedéséből tudtunk

⁶ Lásd tüzek esetében Szent Borbála ünnepe, rendőrök esetében Szent György napja.

⁷ 7/1990. sz. MK Kormányőrség parancsnokának intézkedése az MK Kormányőrség Tanácsadó Testület létrehozásáról. (Jelzet: HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0007-000/1990.)

⁸ 6/1989. sz. BM Kormányőrség parancsnokának intézkedése a BM Kormányőrség történetének kutatására, feldolgozására és megőrkítésére. (Jelzet: HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0009-0006/1989.)

következtetni. Az állományunkba felvett próbaidősök tananyagába beépítettük a testőrségek történetét.

A volt testőrök és koronaőrök érdemeinek elismeréséről, kegyeleti megemlékezésekről gondoskodtunk. Ilyen alkalmak voltak a Magyar Királyi Testőrség utolsó parancsnoka, Lázár Károly testőr altábornagy posztumusz előléptetésének kezdeményezése vezérezredessé és sírjának megkoszorúzása, Pajtás Ernő koronaőr ezredes újratemetése Budapesten, díszelgés elhunyt testőrök, koronaőrök temetésén.

Elődjeink hagyományait vettük figyelembe az objektumőri egyenruhás állomány karjelvényeinek kialakításakor is.

A rendszerváltást követő évtizedekben a testület történetének feldolgozása saját állományunk körében a tudatosítás és a szélesebb nyilvánosság előtt az érdeklődés felkeltése céljából további eredményeket hozott. 2003-ban a Rendőrség-történeti Múzeumban nagyszabású kiállításon került bemutatásra elődszervezeteink története és a Köztársasági Őrezred tevékenysége napjainkban. A magyar testőrség megalakulásának 250. évfordulójára 2010-ben került sor, az egész évre kiterjedő programsorozat keretében az Országházban nagyszabású kiállításra, a Magyar Posta által kibocsátott emlékbélyeg megjelenésére, a Magyar Nemzeti Múzeumban tudományos konferenciára került sor.

A Kormányőrség alaprendeltetése

A rendszerváltás időszakában a szervezettel kapcsolatos politikai bizalmatlanságot részben minden bizonnyal az állampárti vezetőkhez való szoros kötődése eredményezte. Majd 1989 végétől megkezdődött a politikai pártoktól független működés kialakítása.

A rendszerváltás után a BM új struktúrájában a BM rendészeti helyettes államtitkára, majd újabb szervezeti átalakítást követően, 1991-től az újonnan megalakult BM Rendészeti Hivatal elnöke felügyeletével működött a Kormányőrség, mindkét struktúrában Korinek László felügyelte a Kormányőrség működését. 1993. február 1-jétől az Országos Rendőr-főkapitányság önálló főigazgatósága lett.

1990-ben az országban kialakult társadalmi bizonytalanság érezhető volt – igaz, mérsékeltabb formában – a Kormányőrségnél is. A várakozás, a bizonytalanság, az útkeresés volt tapasztalható az állomány körében. Több évtizedes megszokott folyamatok, kialakult gyakorlatok hirtelen bizonytalanná váltak. Bár a Kormányőrség regnáló vezetése mindent megtett a stabilitás, a folyamatos munkavégzés érdekében – ami a korábban megfogalmazott elvárások szerint működött is –, senki sem ismerte az új kormányzati elvárásokat, amelyeket a Kormányőrséggel szemben támasztottak.

A Kormányőrség szervezetében két alaprendeltetésű tevékenységet határoztak meg korábban: a személyvédelmet és az objektumvédelmet.

A személyvédelmi tevékenység Magyarország érdekei szempontjából különösen fontos hazai és külföldi személyek életének, testi épségének megóvása volt. Az ellenük irányuló esetleges merényletek, támadások megelőzése és elhárítása. A védelmi, biztosítási folyamatok szerves részét képezte a vezetők szállítása közúton, vasúton, vízen és légi úton, valamint munkahelyük, programjuk helyszínbiztosítása és lakásuk biztosí-

tása. Amennyiben a szolgálat ellátása során intézkedésre került sor, úgy azt a rendőrség szolgálati szabályzata alapján hajtották végre, csakúgy mint a fegyverhasználatot is. Az objektumvédelem pedig a belügyminiszter által kijelölt létesítmények folyamatos őrzés-védelmét jelentette.

A védett személyek légi szállítását 1972-től 1988-ig a kormányrepülést ellátó, Kormányőrség V. (repülési) osztálya végezte. Erre a célra két TU-134 típusú repülőgépet használtak. A Kormányőrség hajózó, továbbá légiutas-kísérő állománnyal is rendelkezett.⁹

Az egységes belügyi légi bázis, a Kormányőrség V. (repülési) osztálya 1988. január 1-jével, a belügyminiszter 9/1988. számú parancsa¹⁰ alapján megszűnt. A repülőgépeket átadták a Magyar Légiközlekedési Vállalatnak, az elhelyezésükre szolgáló épületeket a Közlekedési Minisztérium Légiforgalmi és Repülőtéri Igazgatóság kapta meg könyvvételezéssel.

A körülmények alapjaikban megváltoztak, szakmai útkeresés kezdődött a nyugati taktikai, metodikai megoldások és gyakorlatok irányába. Partnerszolgálatok meghívására összesen 8-10 alkalommal vettünk részt amerikai, francia, német, spanyol és izraeli szervezésű nemzetközi speciális képzéseken. Az új biztosítási szemléletmód kialakításánál meghatározó helyet foglalt el az amerikai modell. A *Diplomatic Security Service* (Diplomáciai Biztonsági Szolgálat) (DSS)¹¹ képzéseiről haza hozott tankönyvek és videók képezték a személyvédelmi szakmai képzés első tananyagait. Az egységes gondolkodás kialakítása, a szakma és a gyakorlat elsajátítása érdekében képeztük a megyei beavatkozó szolgálatokat, valamint a Rendőri Ezred kijelölt egységeit. A speciális és reguláris szervezeti egységekkel együttműködési gyakorlatokat hajtottunk végre a tőkeli katonai repülőtéren. A személyi állomány a gyakorlatorientált képzést igényelte, amelyet élvezettel és büszkén vállalt. Ez a tevékenység jelentős mértékben hozzájárult a szervezeti identitás erősítéséhez.

Az állomány elkezdett „egy nyelven beszélni”, a meghonosított és bevezetett új fogalmak nemzetközileg elfogadottak, a partnerszolgálatok zsargonjával azonosak voltak, a végrehajtás a nemzetközi gyakorlat alapján kidolgozott taktikák mentén folyt. A szervezet és a szakma rohamtempóban zárkózott fel a nagy múltú és kipróbált nyugati védelmi szolgálatokhoz. Ez volt a határozott kormányzati elvárás, és az állomány szakmai identitása is nagyfokú hajlandóságot, nyitottságot mutatott erre. Gyakran kaptunk pozitív visszajelzést és elismerést kormányzati és szakmai oldalról. Ez megmutatkozott abban is, hogy egyre több magas minőségű jelentkező jött és szeretett volna a testületben szolgálni. Válogathattunk a jelöltek között, csak a legtehetségesebbek nyertek felvételt, tiszti beosztásba kizárólag nyelvtudással lehetett bekerülni. A szervezet megengedhette

⁹ 1/1979. (VIII. 10.) BM-KPM utasítás a kormányrepülőgépek üzemeltetéséről, valamint a kormányzati légi utazási feladatokról. [Jelzet: ÁBT-L-4.2.-10-37/1/1979/I.; 18/1978 (X. 19.)] BM utasítás a kormányrepülőgépek és a ferihegyi kormányvárótermek igénybevételek szabályozásáról. (Jelzet: ÁBT-L-4.2.-10-21/18/1978/I.)

¹⁰ 9/1988. sz. a Magyar Népköztársaság belügyminiszterének parancsa az egységes belügyi légibázis megszüntetéséről. (Jelzet: ÁBT-L-4.2.-10-22/9/1988.)

¹¹ Az amerikai külügyminisztérium biztonsági szolgálata, amely ellátja az amerikai külügyminiszter és az Amerikai Egyesült Államokba utazó védett személyek biztosítását.

magának, hogy a kiválasztásban a képesség számított, és ne a „hátszél”. A jó kormányőr kiválasztási szempontja már nem a „párthoz és a politikához való hűség” volt, hanem a szakmai felkészültsége. Az utánpótlás egyértelműen biztosított, a vérfrissítés és a generációváltás pedig indokolt volt.

Személyvédelem

A rendszerváltást megelőzően az ország politikai és más társadalmi rendezvényei zavartalanságát a Kormányórság biztonságot szolgáló tevékenysége segítette elő jelentős mértékben, amelynek kereteit a Szolgálati Szabályzat határozta meg.¹² A személyi állomány felkészültsége, a rendelkezésre álló technikai eszközök kornak megfelelő színvonala és alkalmassága, a belügyi és más szervekkel kialakított jó együttműködés eredményeképpen nagyon ritkán történt olyan rendkívüli esemény, amely miatt a védett vezetőket közvetlen veszély fenyegette volna. Bár előfordult, hogy magas szinten védett külföldi politikus látogatását kellett biztosítani, ez nem volt túl gyakori. Több védett személy egyidejű jelenlétével rendezett nemzetközi konferencia vagy más jelentősebb esemény – az öt évenként megtartott pártkongresszusok kivételével – nem történt. A rendszerváltást követően a testületnél maradó testőrök visszaemlékezései alapján a hazai védett vezetőket a nyugati kollégáik ellen irányuló fenyegetésekkel összevetve valós fenyegetés szinte nem is érte. Ritkán előforduló fenyegetések valamely kormányzati döntéshez vagy politikai állásfoglaláshoz kötődően nyilvánultak meg, mint például Kulcsár Kálmán egykori igazságügyminiszter halálbüntetés megszüntetésére irányuló előterjesztése, valamint Pozsgay Imre, egykori államminiszternek az 1956-os forradalom és szabadságharc állampárti megítélésétől eltérő álláspontja.

A hazai védett személyekkel utazó testőrök külföldi útjaik során figyelemmel kísérték a fogadó ország védelmi szisztémáját, amelyről hazatérve beszámolót tartottak. Sajnálatos módon ezt a tudást, tapasztalatot nem hasznosították, formálisan nem épült be a képzés, illetve továbbképzés gyakorlati rendszerébe. Tekintettel arra, hogy a védett vezetők személye ellen irányuló valódi fenyegetés más, elsősorban nyugati vezetők fenyegetettségéhez képest viszonyítva szinte alig létezett, az ezzel kapcsolatban esetlegesen keletkezett információkat a Kormányórság jellemzően az állambiztonságtól kapta meg. A titkos és nyílt tanulmányokat kizárólag az érintett személyi állomány körében ismertették.

Nemzetközi kapcsolatok szakmai területeken nem alakultak ki, még a Szovjetunió partnerszolgálatával sem. A nemzetközi szakmai együttműködést az általános bizalmatlanság jellemezte. A Kormányórság vezetése az 1980-as évek közepétől egyre gyakrabban megjelenő, külföldi állami vezetők ellen elkövetett terrorcselekmények tanulmányozása és elemzése alapján arra a következtetésre jutott, hogy a nemzetközi tapasztalatok felhasználásával indokolt és szükséges fejlesztenie saját védelmi rendszerét. Ennek kidolgozása

¹² A rendőrség alaki-karhatalmi szabályzata. Budapest, BM Tanulmányi és Képzési Csoportfőnökség, 1971. 210. (Jelzet: ÁBTL-4.2-10-1824/1970.)

közben kezdtek tanulmányozni a kialakult személyvédelmi módszereket, ugyanakkor a személyvédelem gyakorlatorientált képzése továbbra is elmaradt.

1990 előtt a védett személyek száma maximum 23 fő volt, akiket az állami-állampárti tisztségük – a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) Politikai Bizottságának tagjai, az MSZMP Központi Bizottságának titkárai, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke, a Minisztertanács elnöke és elnökhelyettesei – alapján jelöltek ki. Ebből a létszámból három fő kiemelten védett volt: az MSZMP Politikai Bizottságának első titkára, majd főtinkára, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke és a Minisztertanács elnöke.¹³

A Kormányórság által védett vezetők körét és a védelemre vonatkozó kiegészítéseket a Minisztertanács 3122/1990. sz. határozata szabályozta, többek között azt is, hogy „a Kormányórság tevékenysége ellátása során – az általános biztonsági követelmények megtartása mellett – legyen mértéktartó, segítse a védett személy munkáját, a veszélyeztetettség növekedése esetén fokozott biztonságot nyújtson. Fordítson fokozott figyelmet a rendkívüli események megelőzésére.”¹⁴

Az első demokratikusan megválasztott kormány a védett vezetők biztosításával kapcsolatosan a fent idézett minisztertanácsi határozatot vette alapul, és kizárólag a 7. pontban foglaltakat módosította: „A védett vezetők egyéni elhatározás alapján nem változtathatják meg a biztosítás rendszerét. A biztosításról magánprogramjaik vonatkozásában saját személyükre nézve azonban lemondhatnak, illetve annak mértékét korlátozhatják.”¹⁵ Erre azért volt szükség, mert a védett vezetők kezdetben megpróbálták a védelmi rendszer elemeit megbontani.

A kormány megalakulását követően az ideiglenes védelemre kirendelt állomány igyekezett az új kihívásoknak a legjobb tudása szerint megfelelni. A védett személyek teljes körű biztosítása a hivatali eskü letételétől számított. A védelemre kirendelt állomány nem volt végleges, hiszen e kérdésekben sok szubjektív szempontot is figyelembe kellett venni. Egyúttal az új védett személyeknek is „szokni kellett” azt a körülményt, hogy a nap 24 órájában valaki vagy valakik ott vannak a környezetükben, a lakásuk, a munkahelyük, a programjaik biztosítása céljából. Gondoljunk csak bele, hogy ezek a védett személyek néhány hónappal korábban éltek az átlagos hétköznapi életüket, programjaikat nem kellett előre egyeztetni senkivel. Az átmeneti bizalmatlanság érthető volt, mivel az új kormánytagok közül többen az előző rendszerben az állambiztonság által konspiráltan ellenőrzött, pályafutásukban, előmenetelükben gátolt személyek voltak. Antall József 1957–1989 között folyamatosan megfigyelt személy volt.¹⁶ Elsősorban a családjukat és a környezetüket akarták biztonságban tudni, de érzékenyen érintette

¹³ 10-650/1972. A BM Kormányórság parancsnokság ügyrendje. (Jelzet: ÁBTL-4.2.-10-650/1972.)

¹⁴ 3122/1990. sz. minisztertanácsi határozat a belügyminiszter feladatáról és hatásköréről szóló 20/1998. (IV. 8.) MT rendelet módosítására vonatkozó 71/1990. (IV. 9.) MT rendelet kiegészítéséről. (Miniszterelnöki Kormányiroda, Irattár.)

¹⁵ 3206/1990. minisztertanácsi határozat a belügyminiszter feladatáról és hatásköréről szóló 20/1998. (IV. 8.) MT rendelet módosítására vonatkozó 71/1990. (IV. 9.) MT rendelet kiegészítéséről rendelkező 3122/1990. MT határozat módosításáról. (Miniszterelnöki Kormányiroda, Irattár.)

¹⁶ Megfigyelésére vonatkozó adatokat lásd ÁBTL-3.1.2-M-25787/1, ÁBTL-3.1.2-M-25787/2, ÁBTL-3.1.2-M-30561, ÁBTL-3.1.2-M-33165, ÁBTL-3.1.2-M-33169.

őket a beosztásukból adódó kiemelt figyelem.¹⁷ Nem lehetett egyik napról a másikra egy új gondolkodású személyvédelmi feladatokat ellátó állományt felállítani, de a korábban említett toborzás egyik kiemelt célja éppen a demokratikus környezetben jelentkező, új típusú kihívásokra való válaszkérés volt. Azok a testőrök, akik tartósan megmaradtak a védett személyek mellett, egyszerre képviselték a szakmát és a szervezetet. Ezzel jelentős mértékben elősegítették a szervezet sztereotípiáktól mentes elfogadását. A rendszerváltást követően az új kormányzattal megszűntek a korábban természetesként elfogadott rendszeres vadászatok, horgászatok és más ehhez kapcsolódó programok. Helyette egyszerűbb, szerényebb, a polgári értékrendnek megfeleltethető programokat szerveztek, amelyhez a személyvédelmi feladatok ellátása során értelemszerűen alkalmazkodni kellett. Időbe és jelentős személycserékbe telt, hogy a bizalom töretlen legyen, és szakszerűen lehessen a munkát végezni.

Az új politikai elit bizalmának elnyeréséhez sokszor a személyes megnyilvánulások, az őszinte, közvetlen benyomások voltak a leghatékonyabbak, amelyre szolgáljon példaként a következő történet. A kormány egy kiemelten védett vezetője gépjárművel utazik a kíséretével, és beszélget az ideiglenesen kijelölt testőrrel. Kérdéseket tesz fel a szervezet sajátosságairól, a védelemről, amelyekre a testőr korrekt válaszokat ad. Mire a védett vezető megkérdezi: *Kinél volt korábban a kormányváltás előtt? Milyen ember volt? Milyen szokásai voltak?* – Ekkor a testőr megtagadta a választ, és azt mondta: *Elnézését kérem, erre én nem válaszolhatok. Engem eskü köt.* – Erre a kiemelten védett vezető azt válaszolta: *Köszönöm, ezt vártam! Intézkedem a véglegesítésére!* – Ő volt az első személybiztosító, akit az új védelmi rendszerben elfogadtak és véglegesítettek.

Az 1993-as szervezeti átalakításhoz kapcsolódóan a Személy- és Lakásbiztosító Osztály, a Delegációs és Rendezvénybiztosító Osztály és a Megelőző-védelmi Osztály összevonásával 1993. január 1-jével jött létre a Személyvédelmi Főosztály. A Főosztályon belül osztályok, alosztályok és csoportok működtek. Új beosztási kategóriákat alakítottunk ki: biztonsági gépjárművezető, biztonsági tiszt, biztonsági főtitest és kiemelt biztonsági főtitest. A gépjárművezetők szervezeti besorolása korszerűbbé vált, amely az alaptevékenységet maximálisan kiszolgálta.

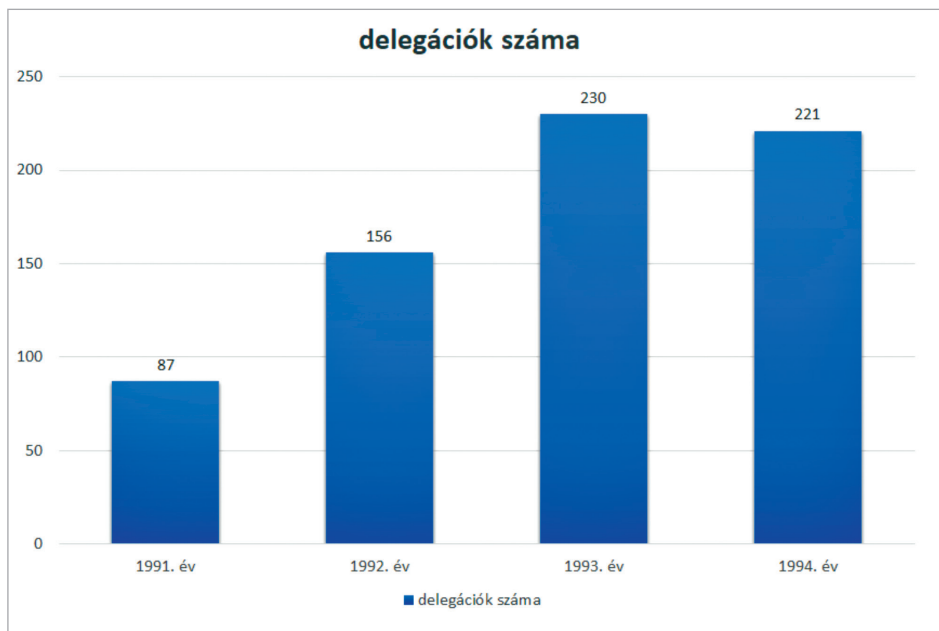
1991 első félévében új szervezeti egységként jött létre a tűzszerész szolgálat, amelynek technikai felszereltsége nagymértékben megújult. Jelentős beruházással, új eszközök beszerzésével megtörtént az élelmiszer-higiéniai szolgálat megújítása.

Az új szervezeti egységként létrejött Megelőző-védelmi Osztály átvette az átalakuló titkosszolgálatoktól a védett személyek környezetével kapcsolatos információgyűjtő feladatokat. Továbbfejlesztettük a szolgáltatárszervezési metodikát, illetve megtartottuk azt, ami a korábbi szervezetből működött.

A kiválasztás új rendje megteremtette a „tehetséges fiatalok” szervezeten belüli átjárását, és egyfajta karrierívet állítottunk fel. Ehhez természetesen egy korszerű, jól felkészült, speciális tudásanyaggal és gyakorlattal bíró kiképző állomány felvételére volt szükség.

¹⁷ Marinovich Endre: *1315 nap. Antall József naplója*. Budapest, Éghajlat, 2003. 67–68.

A rendszerváltást követően jelentős mértékben megnőtt a Magyarországra látogató külföldi védett és kiemelten védett személyek, delegációk száma, amely a Köztársaság Örezred átfogó helyzetéről szóló 1995-ben készült jelentése alapján az alábbiak szerint alakult.

2. ábra: Hazánkba érkező delegációk száma, 1991–1994

Forrás: 36-62/95/TÜK a Köztársaság Örezred átfogó helyzetéről szóló jelentés. (Jelzet: HU MNL OL XIX-B-0017-0036-0062/1995.)

Ezzel párhuzamosan nőtt a konferenciaturizmus és a kulturális programok száma is.

Az 1994. évi alacsonyabb delegációszám az országgyűlési választások miatti diplomáciai szünetnek tudható be. Ezzel párhuzamosan a választási évben majd kétszeresére emelkedett az ehhez kapcsolódó programok helyszínbiztosítása.

A világgazdasági helyzet kedvezőtlen alakulása miatt a Kormány 1990. október 25-én bejelentette, hogy 65%-kal megemeli a benzin árát, 56 forintra, ami jelentős mértékű, közlekedést bojkottáló demonstrációt indított el az országban, kiemelten Budapesten.

Az események előzménye az volt, hogy az ország vezetését súlyos eladósodás állapotában és összeomlóban lévő energiaellátási rendszerrel vette át a Kormány. A kőolaj kizárólag az akkor még létező Szovjetunióból érkezett, de annak egy részét már nem rubelért, hanem dollárért adták. A gazdasági vezetés tisztában volt vele, hogy 1991 januárjától teljes egészében át kell állni a dollárelszámolásra. Az emberek hozzá voltak szokva a Kádár-korszak áremelési gyakorlatához.¹⁸

¹⁸ Marinovich (2003) i. m. 105–106.

Ez volt a demokratikus Magyarország első nagy, tömeges megmozdulása, az úgynevezett taxisblokádnál. A kialakult helyzet komoly kihívás elé állította a rendvédelmi szerveket, így a Kormányőrséget is. Annak ellenére, hogy a tüntetők a dunai átmenő hidakat lezárták, a védett vezetők szállítása különböző tartalék útvonalakon, indokolt esetben vízi átkeléssel megoldott volt.

1990 előtt a biztosítások kategorizálása a külföldi védett személy státuszához, és nem a fenyegetettségéhez igazodott. A korábbi szervezeti kultúra és az érdemi munkát érintő szabályzók viszonylag alacsony száma ahhoz vezetett, hogy a meghatározott védelmi szintekhez kapcsolódó – egyébként normális körülmények között automatikusan alkalmazandó – intézkedéseket sokszor ad hoc, illetve szokásjogi jelleggel alkalmazták. A védelmi módszerek kategóriáit tekintve két szintet különböztettek meg: kiemelten védett és védett.

A rendszerváltás előtt a különleges ellátásra jogosultak egészségügyi szolgáltatásának ambuláns és fekvőágyas hátterét a Központi Állami Kórház (Kútvölgyi Kórház) biztosította. A sürgősségi mentőellátást kizárólagosan az Országos Mentőszolgálat (OMSZ) látta el, amely főigazgatói és adott esetben szolgálatvezetői hatáskör volt. A vidéki biztosítások esetén az OMSZ segítségére volt a BM Központi Kórház és a Magyar Néphadsereg I. Katonai Kórház mentőegysége.

A rendszerváltás után a Kormányőrség kezdeményezésére a védett vezetőkkel kapcsolatos egészségügyi biztosítási feladatokat a Népjóléti Minisztérium szakmai koordinációjával alakítottuk ki. Az előkészítő munkában részt vettek a Külügyminisztérium és a Nemzetbiztonsági Hivatal érintett területei is. Így az újonnan kialakított és követett gyakorlat 1992-re előírt szabályrendszerre állt össze.

A rendszerváltás után a védett vezetők légi szállítása egyedi megállapodásokkal történt. 1992-ben kidolgoztuk a kiemelten védett és védett vezetők kormányzati légi utazásaira vonatkozó komplex együttműködési tervet.

Az 1994. évi országgyűlési választásokat megelőzően a politikai pártok megválasztották miniszterelnök-jelöltjüket. Mivel erre a korábbi választásoknál nem volt példa, ezért az amerikai mintát, nemzetközi gyakorlatot vettük alapul. Vezetői felhatalmazás alapján felajánlottuk a kampány kezdetén a nagypártok miniszterelnök-jelöltjei részére a védelmet a választási kampány idejére. A felkínált lehetőséggel az érintett politikusok egyike sem élt.

Objektumvédelem

1990 előtt az Objektumbiztosító Osztály feladata volt szervezni, irányítani és ellenőrizni a hatáskörébe tartozó objektumok őrzését és védelmét. Feladata volt továbbá az ideiglenesen biztosításra kijelölt épületek, repülőgépek stb. őrzése. Az esetlegesen felmerülő veszélyek elhárítása céljából meg kellett ismernie a hatáskörébe utalt objektumok területi elhelyezését és sajátosságait, valamint az oda vezető útvonalakat. Meghatározott időközönként ellenőrizni kellett a szolgálati feladatok ellátásához szükséges anyagi és technikai felszereléseket, a kiadott fegyverzetet, a harckészültség állapotát. Ez az osztály

látta el továbbá a hatáskörébe tartozó, őrzött objektumokban a tudakozó és eligazító, be-ki léptető szolgálatot is.

Az Objektumbiztosító Osztály rendszeresített létszáma 719 fő volt, amely az alábbi objektumok védelmét látta el:

- az állami objektumok: Országház, kormányvendégházak, Külügyminisztérium, Országos Tervhivatal, pártüdülő (Balatonaliga), az MSZMP KB épülete (a mai Képviselői Irodaház);
- belügyi objektumok (8 épület);
- titkosszolgálati objektumok (6 épület);
- külképviseleti objektumok (8 állandó és 51 járőrözött objektum);
- az állam legfelsőbb vezetése rendkívüli időszakban történő elhelyezésének és munkavégzésének helyszínéül szolgáló „K” objektumok.

Az objektumok őrzésére a technikai védelem mellett álló őrhellyel és járőrözéssel, egyes helyeken kutyás szolgálattal megerősítve került sor.

Az objektumőrzés mellett be- és kiléptetést, díszelgést, a „K” (kormány) repülőgép őrzését, látogatók kísérését, az Országház helyszínbiztosítását, delegációk szálláshelyeinek őrzését, felbontás nélküli (röntgen) levél- és csomagátvizsgálást, egyes épületekben tudakozó-eligazító jellegű feladatokat is végeztek.

A rendszerváltás után objektumvédelmi területen a feladatok alapvetően nem változtak. Az új vezetési filozófia a technikai fejlesztéseket helyezte előtérbe, ami az objektumvédelem területén is megvalósult.

A külföldi utazások során, a protokolláris rendezvények alkalmával azt tapasztaltuk, hogy az adott ország történelmének meghatározó szakaszában viselt korabeli egyenruhákban díszlegnek a katonák, rendőrök. Mivel a Kormányőrség jogelődjének története régóta a kutatások középpontjában volt, ezért – hosszas előkészítés során – javaslatunkra Boross Péter belügyminiszter támogatásával, valamint a közjogi méltóságok – Göncz Árpád köztársasági elnök, Antall József miniszterelnök, Szabad György országgyűlés elnök – véleményének kikérésével, 1992. március 15-én a Kormányőrségen belül megalakult a Díszőrség. Feladata az Országházban, magas rangú vendégek érkezésekor, a díszelgési és protokolláris feladatok ellátása volt.¹⁹ A díszöltözet kiválasztásánál törekedtünk a nemzeti hagyományokat méltó módon tükröző ruházat kiválasztására. Így esett a választás az 1920–1944 között rendszeresített Magyar Királyi Testőrség egyenruhájára, amelynek a Hadtörténeti Intézet és Múzeum egykori testőrök egyenruházatát kutató történészeinek szakmai véleménye alapján készítettük elő a rendszeresítését. Az új díszöltözet hazai alapanyagból, az adott kor öltözködési szokásainak figyelembevételével készült. A díszlegységet díszőri feladatok ellátására a köztársasági elnök, az Országgyűlés elnöke és a miniszterelnök, valamint az általuk megbízott személy rendelhette ki. A díszegyenruha kiállta az idők próbáját, ma is ez funkcionál a Készenléti Rendőrség díszegyenruhájaként.

¹⁹ 6/1992. sz. MK Kormányőrség parancsnokának intézkedése a díszőri szolgálat bevezetéséről. (Jelzet: HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0005-0006/1992.)

Informatikával támogatott műveleti tevékenység

A rendszerváltást megelőzően a Kormányórság biztosítási gyakorlata megfelelt a kor és az ország társadalmi, politikai berendezkedéséből fakadó elvárásoknak. A biztosításokra általánosságban jellemző volt a kialakult sémákhoz való ragaszkodás. A társszervekkel történő együttműködés inkább informális jellegű volt, sok esetben személyes kapcsolatokon alapult.

Az 1990-es évek átalakulásaihoz kapcsolódóan a Kormányórság szakmai feladatai minőségileg megváltoztak, és mennyiségileg is jelentősen megnövekedtek. A működés és a megalapozott szakmai döntések egyik záloga a szervezet zökkenőmentes és hatékony együttműködéseinek megőrzése és fenntartása, amely a hiteles információk gyors és biztonságos megszerzésére irányult. A folyamat másik oldala a szervezet és a személyi állomány belső kohéziójának megőrzése volt, ami a szervezeti átalakítások, személyi változtatások és a feladatrendszer bővülése jelentette kihívások ellenére is sikeresnek tekinthető. Mindez hozzájárult a folyamatok automatizálásához, valamint közösen használható tudásbázisok létrehozásához, ahol az információ rögzítése a keletkezés helyén történik.

A korábbihoz képest jelentős mértékben megnőtt a Magyarországra látogató külföldi védett és kiemelten védett személyek száma. A vizsgált időszak legkiemelkedőbb eseménye biztosítási és egyéb szempontból – egyben a legbonyolultabb műveleti tevékenységgel járó feladat – Szent II. János Pál pápa 1991. augusztusi magyarországi látogatása volt.²⁰ A kihívásokra sokoldalúan fel kellett készülni. A munka fontos területe volt a biztosítási feladatok egységes, rendszerszerű kategorizálása, illetve az ehhez illeszkedő, a biztosítás során alkalmazandó erők, eszközök és módszerek kimunkálása.

Az 1992. évben szabályozó parancsnoki intézkedés²¹ rendelkezett az egyes veszélyeztetettségi és biztosítási szintek meghatározásáról, valamint az ezekhez igazodó műveleti támogatás módjáról és mértékéről, amely módosította a 20/1991. sz. parancsnoki intézkedést.²²

Az egyes veszélyeztetettségi szinteket az alábbiak szerint határozták meg.

- Alapveszélyeztetettség: az az alaphelyzet, amikor sem a biztosított személy ellen irányuló támadásra, sem az adott rendezvény megzavarásának szándékára utaló információ nem kerül felszínre, a biztosítást csupán az adott vezető funkciója, illetve külföldi vezető (delegáció) esetén a kölcsönösség elve teszi indokolttá.
- Fokozott veszélyeztetettség: a biztosított személy (delegáció) elleni támadás, illetve az adott rendezvény megzavarásának szándékára utaló, az adott kül- vagy

²⁰ Az esemény részletes kifejtésére a *Kiemelt munkák* című fejezetben kerül sor.

²¹ 21/1992. sz. Köztársasági Örezred parancsnokának intézkedése a hazai és külföldi védett vezetők, delegációk biztosítása tervezésének, szervezésének hatásköri és illetékességi kérdéseiről. (Jelzet: HU MNL OL 0075-0005-0021/1992.)

²² 20/1991. sz. BM Kormányórság Parancsnokának intézkedése a hazai és külföldi védett vezetők, valamint delegációk biztosítása tervezésének, szervezésének hatásköri és illetékességi kérdéseiről. (Jelzet: HU MNL OL XIX-B-17 74-7/20/1991.)

belpolitikai, gazdasági szituációban és hangulatban nem ellenőrizhető vagy bizonyítható, de valószínűsíthető információ vált ismertté.

- Kiemelt veszélyeztetettség: támadásra, rendzavarásra vonatkozó konkrét információval rendelkezünk, a személy (személyek, illetve azok köre), valamint a végrehajtás körülményei valószínűsíthetőek, a végrehajtás feltételei adottak.

Az egyes biztosítási szintekhez az alábbi műveleti támogatás kapcsolódott:

- „A” *alaphiztosítás*: személybiztosítás (1 fő biztonsági tiszt), technikai biztosítás (kiemelten védett vezető esetén igény szerint), utazásbiztosítás (biztonsági gépjármű és gépjárművezető, szükség esetén közlekedésbiztonsági intézkedések), lakás (munkahely, illetve szállás) biztosítása, őrzése, híradó biztosítás (az ebből adódó feladatok ellátása), programok helyszíneinek biztosítása, a megelőző védelem állandó háttértevékenységet folytat információgyűjtés szintjén. A biztosítás megszervezése és végrehajtása a Személyvédelmi Osztály feladata.
- „B” *biztosítás*: az „A” *alaphiztosításon* felül, a megelőző védelem igény szerint részt vesz az előkészítésben is, kiemelten védett vezetők programjainál igény szerint technikai (tűzszerész, vegyész) biztosítás. A biztosítás megszervezése a Személyvédelmi Osztály feladata.
- „C” *fokozott biztosítás*: az „A” és „B” *biztosításon* felül, technikai ellenőrzések (tűzszerészeti, élelmiszer-vegyészeti és biztonsági fotó, videó) végrehajtása, utazásbiztosítás szintjének emelése (biztonsági elő- és utánfutás, illetve kísérés szükség szerinti végrehajtása), programok helyszíneinek biztosítása, a helyi rendőri erők szükség szerinti bevonásával, a megelőző védelem előkészíti és részt vesz a külső biztosításban. Különleges módszerek, erők és eszközök alkalmazása. A biztosítás megszervezése a Műveleti Csoport feladata.

A működés hatékonyságának növelése érdekében – parancsnokhelyettesi alárendeltségben – Informatikai Alosztály jött létre, amely megerősített létszámmal váltotta fel a korábban meglévő Informatikai Csoportot, amelynek a feladata elsődlegesen a személyzeti és pénzügyi folyamatok segítése volt. Ez megegyezett az államigazgatási szervek hasonló gyakorlatával.

Az alaprendeltetés szerinti feladatok ellátását támogató informatikai rendszer alapját egy helyi számítógépes hálózat kialakítása jelentette, ennek szerveréhez kapcsolódtak az alaprendeltetést végző szervezeti egységekhez tartozó munkaállomások. Ezek száma és ezzel együtt a felhasználók száma a rendszer sikeres felállítását követően folyamatosan gyarapodott. A rendszer tervezését és kiépítését az új informatikai és a híradó szakterületek szakemberei végezték. Ezzel egyidejűleg kiadásra került az iratkezeléssel és a titokvédelemmel kapcsolatos szabályozás.²³

A fiatal informatikai terület, szorosan együttműködve a szakmai szervezeti egységgel létrehozta a későbbiekben Vezetői Információs Rendszerré (VIR) fejlődő számítógépes

²³ 9/1992. sz. a Köztársasági Őrezred parancsnokának intézkedése a számítógépes iratkezelésről és annak titokvédelemmel kapcsolatos szabályozásáról. (Jelzet: HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0005-0009/1992.)

programcsomagot. Az előkészítő tevékenység során felmérték és kijelölték a tárolandó információk körét, ezek védelmi szintjeit, valamint a feldolgozást végző területet is.

A lokális számítógépes kialakítás lehetőségeinek kihasználásával az alaprendeltetéshez kapcsolódó szervezeti egységek kijelölt és kiképzett munkatársai a munkaállomásaikon megkezdték az információk feldolgozását, és ezzel párhuzamosan a szakmai vezetők részére megjelentek a döntések előkészítését támogató új információk.

A kialakított VIR egy szabad szöveges, képi információkat (fotók, térképek, helyszínrajzok) kezelni tudó adatbázisra épült, amelyben a felhasználók a tárolt adatokat a besorolásuk szerinti jogosultságuk alapján láthatták, olvashatták, javíthatták, illetve új anyagot írhattak. A rendszer automatikusan értesítést küldött a felhasználó(k) részére a dokumentumról, és rögzítette azok megtekintését.

A dokumentumok szótárak, dátumok alapján voltak elérhetőek, valamint rugalmasan szóra, szótöredékre lehetett keresni benne. Kezelte a teljes magyar ábécét, beleértve az elválasztott szavakat is. A keresés eredményeit – ebből is csak a felhasználó által látható dokumentumokat – megjelenítette, és szükség esetén a felhasználó továbbszerkeszthető gyűjteménybe menthette a találatokat. Kezelte a szavakra keresésnél a „*” és „?” helyettesítő karaktereket, ahol az első akárhány, a második egy karakter helyettesítését jelentette. A keresési idő már azon a számítógépparkon is 10 másodpercen belüli volt. A dokumentumba ágyazott képek pedig nevükre kattintás után megjelentek a felhasználó képernyőjén. Ezek a mai informatikai világban természetesnek tűnnek, de akkoriban, a '90-es évek karakteres „DOS-os” világában az újdonságot jelentették.

A rendszerben tárolt dokumentumokat alapvetően két nagy csoportba sorolhatjuk:

- a hazai védett vezetőkhoz kapcsolódó információk,
- nemzetközi delegációk látogatásához, illetve rendezvényeikhez kapcsolódó információk.

A szakmai területek az informatikai terület támogatásával rögzítették a feladataik ellátásához szükséges információkat, fényképeket, rajzokat, illetve elérhetőségi adatokat.

Az időközben létrehozott Értékelő Csoport rögzítette a szakmai munkát támogató sajtó- és egyéb információkat.

A dokumentumok frissítése után a VIR automatikusan értesítette a változásokról az érintett felhasználókat, és kiemelten jelezte a dokumentumban történt változásokat, ennek segítségével az információ áramlása hatékonyan felgyorsult.

A kiképzési terület a rendszerben rögzítette a kiképzéshez kapcsolódó dokumentumokat, ami segítette a munkatársak felkészülését, és egyszerűsítette a dokumentumokhoz való hozzáférést.

Megvalósításra került a Megelőző-védelmi Osztály munkatársai részére az előkészítő tevékenységüket támogató számítógépes online adatellenőrzés a BM számítóközpont adatbázisaiban – a megfelelő titkosítási rendszer alkalmazásával.

A Kormányórságnál is, mint a többi országos hatáskörű szervnél, 24 órás ügyelet működött. Az új szemléletű biztosítás, a feladatok jelentős számú és minőségű kibővülése, az eseményekre történő reagálás képessége szükségszerűen kikényszerítette a korábbi ügyeleti szolgálat átalakítását, informatikai és híradó szolgálati támogatással, amelynek

munkáját hatékonyan segítette a VIR, és lehetővé tette az aktuális információk gyors elérését.

Az 5/1994. sz. parancsnoki intézkedés²⁴ tartalmazta a Bevetési és Irányító Központ (BIK)²⁵ szolgálati utasítását. A BIK személyi összetétele, ahol 4 fő 24 órás beosztásban teljesített szolgálatot, az alábbiak szerint alakult:

- 1 fő bevetési és irányító parancsnok mint a szolgálat vezetője,
- 1 fő bevetési és irányító tisz, t,
- 2 fő technikus a rádió- és a vezetékes összeköttetés biztosítására, amelynek szakmai irányítását a Híradó Osztály látta el.

A napi tényleges szolgálat 08:00–08:00 óráig tartott. A szolgálat átadása, átvétele az Információs Osztály vezető intézkedése szerint történt. Az újszerű bevetés-irányítás egyedülálló volt a rendészeti területen. A kiemelt biztosítási feladatok végzése során a BIK állományát megerősítették a szakmai területek önálló döntésre felhatalmazott munkatársaival. A BIK vezető ügyelete az Információs Osztály alárendeltségében működött, és a parancsnok távollétében történt rendkívüli esemény bekövetkeztekor az elsődleges intézkedéseket teljes hatáskörrel meghozhatta.

A rendszerbe bevont szakmai területek:

- Parancsnokság és titkárság,
- Ügyeleti szolgálat,
- Személyvédelmi Főosztály,
- Objektumvédelmi Főosztály,
- Megelőző-Védelmi Osztály,
- Információs Osztály,
- Híradó Osztály,
- Kiképzési Osztály,
- Gazdasági Igazgatóság,
- Gépjármű Osztály
- Személyügyi és Munkaügyi Osztály.

A Bevetési és Irányítási Központot meglátogatta Kónya Imre belügyminiszter és a Rendőrség teljes vezetése.

Az informatikai terület egyéb fejlesztései támogatták, hatékonyabbá és egyszerűbbé tették a szakmai munkát.

- A rendezvényeken saját előállítású, a biztonságot kiemelten szolgáló kitűzők alkalmazásának bevezetésére került sor, ami a résztvevők, a vendégek, a média és a biztonsági szolgálat egyszerű, gyors és hatékony megkülönböztetését támogatta.

²⁴ 5/1994. sz. ORFK Köztársasági Őrezred parancsnoki intézkedés az ORFK Köztársasági Őrezred Bevetési és Irányító Központjának ideiglenes szolgálati utasítására. (Jelzet: HU MNL OL XIX-B-0017-0036-0001-0005/1994.)

²⁵ A BIK kialakítását követően meglátogatta a szervezeti egységet a belügyminiszter, az országos rendőrfőkapitány és más rendőri vezetők is. A látogatást követően állították fel tesztelési céllal a BRFK bevetési-irányítási szervezeti egységét a III. kerületi Rendőrkapitányság épületének 2. emeletén.

A kitűzők egyedi grafikai elemes és feliratos, színes fényképes és hátteres, valamint mágnescsíkkal és beléptetőrendszerrel kombinált kivitelben készültek, amelyhez regisztrációs és beléptetőrendszer is tartozott.

- Rádióforgalom-nyilvántartó és -kezelő rendszer – az aktuális kódkártyának megfelelően vizuálisan jelenítette meg az aktuális rádióforgalmazást. Monitoron, illetve kivetítőn követhető volt a forgalmazók aktuális közleménye, ideje és ebből adódóan a helyzete.
- Számítógépes telefonkönyv kialakítására került sor, amely az elektronikus elérés mellett megvalósította a nyomtatott telefonkönyv előállítását is.

A szakmai terület észrevételei alapján a tárolt információkat folyamatosan pontosították, valamint azok körét rendszeresen bővítették. A Kormányőrség néhány év alatt informatikai szempontból a nyugati partnerszolgálatokkal azonos szinten helyezkedett el, ami a regionális keretek között, a kelet-közép-európai térségben kimagasló teljesítménynek volt mondható.

A közös információkezelés következtében előremutató szakmai megoldásként létrejött a műveleti tevékenységet koordináló csoport, amely az alaptevékenységet ellátó szolgálatok delegáltjaiból állt. A tevékenységét szabályozó kiadott parancsnoki utasítás rendelkezett a – „A”, „B”, „C” – biztosítási szintek és az ezekhez igazodó műveleti támogatás módjáról és mértékéről.²⁶

Az előkészítés fázisában újszerű kezdeményezésünk volt az úgynevezett műveleti értekezletek összehívása, amelyet a Kormányőrség koordinált. Ez a kiemelt „C” típusú biztosításokban részt vevő valamennyi belső és a Kormányőrséggel együttműködő külső szervezet – Rendőrség, Nemzetbiztonsági Hivatal, Külügyminisztérium, Népjelőlti Minisztérium, Közlekedési Minisztérium – részvételével tartott megbeszélés lehetővé tette, hogy a feladatokat egységesen értelmezve, egymás tevékenységéről pontos információkkal rendelkezve, azt a lehető leghatékonyabban segítve végezzük. A műveleti értekezleten elhangzottakat az együttműködők között dokumentálták.

A műveleti munka következő fázisában a feladat-végrehajtás időtartamára az irányító törzs létrehozása és működtetése szintén újdonság volt. A törzsbe minden belső és együttműködő külső szervezet delegált olyan intézkedési jogkörrel felruházott vezető munkatársat, aki a kiemelt biztosítási feladatok végrehajtása során képes volt az azonnali információk megszerzésére, továbbítására, állandó és késedelem nélküli kapcsolatra az általa képviselt szervezet vezetőjével, ezáltal szükség szerint azonnali intézkedések kezdeményezésére, döntésekre. Az irányító törzs működéséhez természetesen nélkülözhetetlen volt a megfelelő informatikai és híradó háttér kiépítése, amelyet a törzs működésére nemzetközi színvonalon kialakított helyiségben telepítettek.

A műveleti tevékenységet végző egység kezdetben a parancsnok első helyettesének alárendeltségben, majd a szervezeti átszervezéseket követően az Információs Osztály

²⁶ 21/1992. sz. Köztársasági Örezred parancsnokának intézkedése a hazai és külföldi védett vezetők, delegációk biztosítása tervezésének, szervezésének hatásköri és illetékességi kérdéseiről. (Jelzet: HU MNL OL 0075-0005-0021/1992.)

szervezetén belül működött. Az informatikai rendszer hatékony működése szervezeti változást is hozott a Kormányőrség életében, amelynek következtében az Információs Osztály tevékenysége kiegészült a koordinációval, és így a kibővített feladatkör az alábbi szakmai területeket foglalta magába:

- Informatikai Alosztály,
- Műveleti és Értékelő Csoport,
- Bevetési és Irányító Központ.

Az Információs Osztály feladata volt többek között:

- az informatikai rendszer fejlesztése és üzemeltetése:
 - VIR és kapcsolódó rendszerek,
 - személyzeti rendszer,
 - pénzügyi és számviteli rendszerek;
- a biztosítások előkészítéséhez és végrehajtásához kapcsolódó egységes adminisztrációs feladatok elvégzése;
- szükség esetén műveleti értekezletek szervezése, illetve az ehhez kapcsolódó logisztikai háttér biztosítása;
- a kiemelt „C” típusú biztosítások esetén, a résztervek alapján egységes biztosítási tervek elkészítése, amely a szöveges információk mellett helyszíni fotókat és a biztosításhoz tartozó rajzokat is tartalmazta – amelyet az e célra alkalmazott rajzoló készített –, ezek a parancsnoki jóváhagyás után elektronikusan is elérhetővé váltak az érintettek számára a VIR-ben;
- kiemelt biztosítások alkalmával az irányító törzs működtetése;
- Bevetési és Irányító Központ működésének irányítása és szakmai felügyelete az 5/1994. számú parancsnoki intézkedés²⁷ alapján.

A Híradó és Biztonságtechnikai Osztályon belül, a Híradó Alosztály feladata volt a személyvédelmi és objektumvédelmi feladatok ellátásához szükséges vezetékes és vezeték nélküli kommunikáció biztosításán túl, a védett objektumok, a védett személyek rezidenciájának, lakásának vezetékes távközlési eszközeinek biztosítása és biztonságtechnikai rendszereinek telepítése, üzemeltetése.

A Híradó Alosztály üzemeltette továbbá az „Altáj” rádiótelefon-rendszer budapesti diszpécserközpontját, és kapcsolóközpontjának elemeit telepítette, a mobil készülékeket szervizelte. Az „Altáj” rendszer 1991 elején megszüntetésre került.

A rendszerváltás előtt a személyvédelmi területen a testőröknek nem volt kézi rádió-készüléke, csak a szolgálati gépjárműbe telepített BRG mobil készülék, illetve felsővezetői autóban üzemelő „Altáj” típusú rádiótelefonok.

A védett vezető körül szolgálatot teljesítő testőrök között semmilyen rádió-összeköttetés nem volt, rádióval kizárólag a helyszínen tartózkodó kormányőr vezető

²⁷ 5/1994. sz. ORFK Köztársasági Őrezred parancsnoki intézkedés az ORFK Köztársasági Őrezred Bevetési és Irányító Központjának ideiglenes szolgálati utasítására. (Jelzet: HU MNL OL XIX-B-0017-0036-0001-0005/1994.)

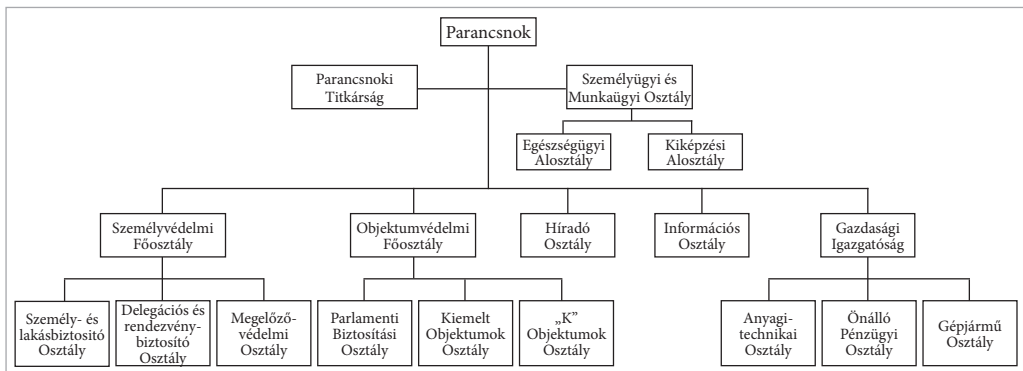
(helyszínparancsnok, biztosításparancsnok), egy, maximum kettő fő rendelkezett. Az objektumvédelemnél MAROS-B típusú készüléket használtak.

A rádióforgalmazás céljára a Kormányőrség részére négy szimplex frekvencia volt kijelölve. Az „országos” lefedettséget az ORFK Híradástechnikai Szolgálat rádió-táv-közlési központjaiban – Hármashatár-hegy (főközpont), Galyatető, Kab-hegy, Pécs–Misina-tető, Kiskunfélegyháza – telepített, a Kormányőrség diszpécserközpontjából távvezérelhető rádióállomások biztosították. A rádióközpontok által nem besugárzott területeken a Híradó Alosztály munkatársai kitelepült rádióállomások segítségével tették lehetővé a kapcsolattartást az Ügyelettel.

Társszervekkel az együttműködési csatornán (CR4) volt lehetőség az információ-cserére.

A delegációs konvojok rendőri előfutó gépkocsija alkalmas volt a rendőri és kormányőr frekvencián való egyidejű működésre is.

1991. első negyedében a személyvédelem részére Yeasu típusú kézirádiókat szereztek be, műveteli munkára alkalmas speciális fülhallgatóval. Ez alapvető változást eredményezett a személyvédelmi területen dolgozók munkavégzésében. Az általunk használt, a Galyatetőn, a Kab-hegyen, a pécsi Misina-tetőn, a Gerecsén és a budapesti Hármashatár-hegyen lévő távvezérelt szimplex rádióállomások segítségével kapcsolatot tartottak a Kormányőrség ügyeletével. A rendvédelem területén egyedül mi rendelkezünk ilyen átfogó hálózattal. Mivel a forgalmazás nyílt, kódolatlan volt, ezért az egyes biztosítási eseményekre egyedi kódkártyákat használtunk. Csoportvezetői beosztástól a Yeasu készülékek alkalmasak voltak belső telefonhálózat hívására is.

3. ábra: A Köztársasági Őrezred szervezeti struktúrája 1993. február 1-től

Forrás: a szerző szerkesztése

A rendszerváltást követően jelentős technikai fejlesztések történtek híradó területen is:

- A Kormányőrség belső telefonhálózata, központja és végkészülékei IP-alapúra álltak át.
- Korszerű számítógépes rádiókezelő rendszer került telepítésre.
- A rádió-diszpécserközpont a Bevetési és Irányító Központ szerves részévé vált, és korszerű, magas színvonalú körletben került elhelyezésre.

- A beérkező telefon- és rádióhívások azonnal visszahallgatható módon rögzítésre kerültek.
- A gépkocsik helyzetének követésére GPS útvonalkövető rendszer került alkalmazásra.
- A program- és szálláshelyek, rezidenciák, védett vezetői munkahelyek preventív technikai – akusztikust is beleértve – ellenőrzésére korszerű vizsgáló műszerek kerültek beszerzésre. A vizsgálatokat a Híradó és Biztonságtechnikai Osztály kijelölt szakemberei végezték.

Az új szemléletű szakmai irányítás, a fejlesztések és a szervezet életében bekövetkezett változások után (lásd 3. ábra) megvontuk az eltelt időszak mérlegét. Ennek egyik fő mozzanata volt a Köztársasági Őrezred középtávú fejlesztési koncepciójának (1993–1996) megalkotása. Ebben meghatároztuk a szakmai fejlődés irányait, a kiválasztás, a képzés módszereit, a technikai beszerzés ütemét.²⁸

A fent leírt műveleti tevékenység rendszere kisebb finomításokkal a Köztársasági Őrezred 2012. június 30-ával történő megszüntetéséig²⁹ fennmaradt.

Alaprendeltetést támogató területek

Az alaprendeltetés nyugodt és kiegyensúlyozott működése érdekében nélkülözhetetlen volt a funkcionális területek átalakítása, a szakszerű, modern működéshez elengedhetetlen feltételrendszer garantálása. A megváltozott körülmények a magasabb követelményeknek való megfelelés, a szakmai tevékenység új alapokra helyezését indokolta, hogy a korábbiak mellett egyes funkcionális területek (például: híradás) parancsnok-közvetlen irányítás alá kerüljenek.

Humánpolitika

A rendszerváltás idején a Kormányőrség személyi állományának átlagéletkora 50 év volt. Különösen szembetűnő volt a hivatásos tisztek magas átlagéletkora a személyvédelem területén. Ennek többek között az volt az oka, hogy a politikai elit tagjainak közvetlen védelmét ellátó személyek kiválasztási szempontjai között meghatározó volt a megbízhatóság, az előző rendszerhez fűződő feltétlen elköteleződés. Emiatt a rendszerváltás pillanatában a védett vezetők körül biztosítási feladatot ellátók a hatályos jogszabályra³⁰ hivatkozással kérték öregségi nyugállományba helyezésüket, nem titkoltan politikai okok

²⁸ 36-27/2-1993 az ORFK Köztársasági Őrezred fejlesztési koncepciója 1993-1996. (Jelzet: HU MNL OL XIX-B-0017-0036-0027-0002/1993.)

²⁹ Megszüntető okirat a Köztársasági Őrezred beolvadással történő megszüntetéséről. Hivatalos Értesítő 2012. július 19. 30. szám, 5218.

³⁰ 1971. évi 10. törvényerejű rendelet a fegyveres erők és a fegyveres testületek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról.

miatt. Hasonló helyzet állt elő az objektumvédelem területén is, ahol 1990. év végéig távozott az állomány több mint 20%-a.

A fentiekből fakadóan sürgősen meg kellett tehát oldani az állománytábla szerint mintegy 1200 fős szervezetnél számos feladatot:

- a szervezeti struktúra és a munkaszervezés elavult volt, változtatásra szorult, hiszen 1990 után erősödtek az ország nemzetközi, diplomáciai kapcsolatai, delegációk sokasága érkezett, amelyek tagjait védeni kellett, továbbá: létrejöttek a polgári demokrácia intézményei (Alkotmánybíróság, Állami Számvevőszék stb.), ahol szintén biztosítani kellett a személy- és objektumvédelmi feladatok ellátását;
- át kellett tekinteni a teljes állomány alkalmasságát szakmai, egészségügyi, kondicionális, pszichológiai szempontból – utóbbinak előfeltételét is meg kellett teremteni: létre kellett hozni a Pszichológiai Labort;
- 1991 végére az állománytáblát sikerült teljes mértékben feltölteni, ez mintegy 600 fő fluktuációja révén realizálódott;
- a személyvédelemnél az addig „második vonalban” lévőek kerültek előtérbe, motivált, felkészült, dinamikus fiatal tisztek, akik nyitottak voltak az új ismeretek befogadására és annak gyakorlati végrehajtására; korábban is tapasztalható volt az állomány fiatalabb tagjainak részéről egyfajta szakmai megújulásra való igény, de a korábbi adminisztráció egyáltalán nem támogatta azokat;
- a tiszti utánpótlást a személyvédelmi területen úgy oldottuk meg, hogy a Rendőrtiszti Főiskola végzős hallgatói közül a számunkra legjobbakat kiválogattuk (ezt a fiatal tisztek megtiszteltetésnek tekintették);
- a BM Határőrséggel kitűnő kapcsolatot ápoltunk, ezért szisztematikusan válogattuk ki objektumvédelmi területre a leszerelt sorkatonák közül a tiszthelyettesi állományt;
- nagy hangsúlyt fektettünk az operatív feladatokat ellátó Megelőző-védelmi Osztály létrehozására és működtetésére, mivel ezt a feladatot a rendszerváltást megelőzően az állambiztonsági szervek végezték – diplomás, idegen nyelveket beszélő, külszolgálati tapasztalatokkal is rendelkező tisztek alkották ezt a formációt;
- a három évtizedes „állóvizet” a kiképzés területén is szükséges volt megmozdítani – az új kiképzési terv fontosabb elemei az alábbiak voltak: 1. taktikai elemek gyakorlása védett személy elleni támadás esetén, 2. delegációs munka szervezése és végrehajtása, 3. biztonsági gépjárművezetés, 4. küzdősportok, 5. taktikai lövészet.

Összességében elmondható, hogy 1991 végére a testület alaprendeltetését ellátó állomány (személyvédelem, objektumvédelem, megelőző védelem) területén az átlagéletkor 32 év, a teljes állomány tekintetében 43 év volt. Az állomány 50%-os cseréje a hatályos jogszabályokat betartva, humánusan történt. Szolgálati panasz nem volt, munkaügyi bíróságnál senki nem kért jogorvoslatot.

Képzés

A Kormányőrség vezetése az 1980-as évek közepétől a világban egyre gyakrabban megjelenő terrorcselekmények tanulmányozása és elemzése során arra a következtetésre jutott, hogy a nemzetközi tapasztalatok felhasználásával törekedjen saját védelmi módszerei kialakítására. Ennek kidolgozása közben kezdte tanulmányozni és átértékelni a hazai viszonyok között kialakult személyvédelmi taktikát és módszereket. Ezekben a témakörökben megjelentek publikus és titkos tanulmányok. A Rendőrtiszti Főiskolára küldött hallgatók közül egyre többen hasonló szakmai témájú szakdolgozatot készítettek.

A rendszerváltást megelőzően a Kormányőrség személyi állományának kiképzése éves terv alapján, szakmai területekre lebontva történt. A különböző szakterületek vezetői külön-külön határozták meg a szakmai igényeket. Ezek egészültek ki a központilag előírt tananyagokkal, ismeretekkel. A foglalkozások döntően előadások voltak, esetenként bemutatók vagy szakmai filmek vetítése egészítette ki.

A lökiképzést elősegítette a központi épület pincéjében a megfelelő méretű, biztonságos pisztolylőtér kialakítása. Az 1980-as évek közepén a rendőrség területén kifejlesztett „szituációs lőtér” eszközeit a testület vezetése átvette, a Kiképzési Alosztály a különböző szakmai igényeknek megfelelő lögyakorlatokat beépítette a kiképzési tervbe.

A védett vezetők és a delegációk szállítását végző gépkocsivezetők részére a Gépjármű Alosztály a konvojban történő vezetést begyakorló oktatást tartott különböző körülmények között. Volt, amikor ebbe bevonták a delegációk alkalmával közreműködő motoros díszkíséret rendőreit is. A téli havas-jeges útviszonyokra készülve szerveztek vezetési gyakorlatot csúszóssá tett útszakaszon.

A Helyszínbiztosító Osztály állománya kiképzésének részét képezte az önvédelmi és támadást elhárító fogások gyakorlása. Összességében elmondható, hogy a képzés statikus részekből tevődött össze, nem alkotott koherens egységet, nélkülözte az életszerű, dinamikus, gyakorlatorientált megoldásokat.

A szakmai munka területén 1990 végén, a rendszerváltást követően elkezdődött az útkeresés a nyugati szolgálatok taktikai, metodikai gyakorlati alkalmazásainak irányába. Ezek a folyamatok a Magyarországra akkreditált, biztonsági kérdésekben illetékes diplomatákkal és rendőrállományokkal folytatott párbeszédre és együttműködésre keresztül valósultak meg.

A rendszerváltást követően a kiképzés alapfilozófiája jelentős mértékben átalakult. A széles körű technikai fejlesztések, a nagyszámú külföldi tanulmányutak (amerikai, német, angol, francia, izraeli) tapasztalatainak levonása után a hazai körülményeket figyelembe véve kialakítottuk a korszerű, gyakorlatorientált, szituációkat modellező, diszkrét, de határozott védelemre felkészítő képzési rendszert. A képzés elemei a korábbi statikus, zömében elméleti síkról áttevődtek a dinamikus elemek komplex alkalmazásának irányába. Erre a folyamatra a koronát az 1993. évben Tökölön, a személyvédelmi feladatokra építve, több rendőri terület részvételével megtartott bemutató tette fel, ahol különböző személyvédelmi és menekítési szituációkat dolgoztunk fel. Az általunk megírt forгатókönyv szerint öt menekítési szisztémát modelleztünk:

- védett vezetői konvoj gyanús személyeket és gépjárművet észlel, az elő- és utánfutó gépjármű védelmi manőverezésével haladnak tovább;

- védett vezetői konvojt spontán tömeg akadályozza a továbbhaladásban, a biztosítás parancsnoka elrendeli a G-forduló végrehajtását, majd továbbhajt a konvoj;
- védett vezetői konvojt műszaki akadály gátolja a továbbhaladásban, ahol az előfutó gépkocsi menet közben felkészül és éket nyit a továbbhaladáshoz, majd folytatják útjukat;
- a védett vezető kíséretével megérkezik a program helyszínére, kiszáll az autóból, és üdvözlí a – Rendőrtiszti Főiskola 300 hallgatója által szimulált – tömeget, majd rövid idő után a tömeg hangulata megváltozik, és a kialakult helyzetben gépjárművel történő menekítésére kerül sor, miközben a közrendvédelmi erők könnygáz és vízágyú alkalmazásával oszlatják a tömeget;
- a védett vezetői konvoj útját áttörhetetlen akadály zárja el, a vezetőt biztonságba helyezzük, és helikopteres menekítést kérünk, a Rendőrség Különleges Szolgálat bevonásával a helyszín biztosítása és a menekítési szituáció befejeződik.

A gyakorlatot a Rendőri Ezred közrendvédelmi erői és a Rendőrség Különleges Szolgálat, a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói bevonásával hajtottuk végre. A meghívottak között volt a belügyminiszter, a rendőrség teljes vezetése és számos hazánkba akkreditált rendőrattasé.

A kiképzés korszerűsítése elengedhetetlen volt, és stabil alapot teremtett a szükséges színvonal eléréséhez. Az országban talán egyedülálló volt a „film lőterünk”, és az alaprendeltetésben szolgálatot teljesítőknél – elsősorban a személyvédelem területén – szinte korlátlan lehetőségük volt a szituációs gyakorlatok végzésében. Folyamatos volt a közelharc és fizikai állóképesség fejlesztése, szinten tartása.

Elkezdődött technikai eszközeink korszerűsítése a fegyverzet, a kiegészítő védelmi eszközök és a tűzszerészeti feladatellátás területein is. Új, korszerű híradótechnikát vezettünk be. Az eszközök modernnek, kicsik és kiváló hatékonyságúak voltak.

A társszervekkel történő együttműködés nehézségek nélküli rendjét a korábbi „szokásról” jogszabályi rendelkezésekkel biztosítottuk a hatékony munkavégzés érdekében.

Pszichológia

A rendszerváltás előtt a Kormányőrséghez jelentkező személyek felvétel előtti egészségügyi és pszichológiai vizsgálatát a BM Központi Kórház Pszichológiai Alkalmasságvizsgáló Osztálya végezte.

A rendszerváltást követően jelentősen megnövekedett és egyre bonyolultabb biztosítási feladatok indokolták egy pszichológiai labor kialakításának szükségességét, a kiválasztási feladatok szakszerűbb megalapozottságát és az állománycsoportok munkájának jobb megismerését. Ennek érdekében 1993. április 1-jén a módosított állománytábla szerint megkezdte működését a Köztársasági Őrezred Pszichológiai Laboratóriuma. A szakmai alapok lerakása Imre Csaba klinikai szakpszichológushoz, az új szervezeti elem első vezetőjéhez kapcsolódik, aki addig a BM Központi Kórház Pszichológiai

Alkalmasságvizsgáló Osztály vezető munkatársa volt. Hozzá csatlakozott egy hónappal később egy fő pszichológiai szakasszisztens.

A Belügyminisztériumban a korábbi vizsgálati szempontok a jelöltek esetében az alkalmatlanság kizárására szorítkoztak, amely a szervezetre szabott konkrét kompetencia-térkép felállítása nélkül az általános minimumra korlátozódott. Az új megközelítésünkben az alaprendeltetésből fakadó feladatok ellátásához szervezeten belül négy állománycsoportot alakítottunk ki: testőr, objektumőr, tűzszerész, valamint gépkocsivezető. Tehát az alapgondolat teljes egészében megegyezik a ma is elfogadott kompetenciaalapú kiválasztással, ahol nem alkalmatlanságot zárunk ki, hanem alkalmasságot vizsgálunk.

A fentiek érdekében az adott pozícióhoz megkövetelhető alkalmassági profil kialakítása céljából a pszichológus huzamosabb időn keresztül figyelte az állománycsoportokon belül a kiválasztott személy(ek) munkáját, felmérte a behatásokra adott reakciókat, vizsgálta a körülményeket, speciális tulajdonságokat keresett a tevékenység végzéséhez. Törekedett arra, hogy a négy állománycsoporttal szemben támasztott követelményeket meghatározza, definiálja. Miután az állománycsoportokkal szemben támasztott követelményeket meghatározták, a parancsnoki jóváhagyást követően, ezekre tekintettel megtörtént a műszeres vizsgálatokhoz szükséges eszközök beszerzése. A beszerzéshez biztosított anyagi forrás a korábban megszokottakhoz képest és a kor viszonyaira tekintettel kiemelkedően magas volt.

A pszichológiai vizsgálat metódusa részben személyiségvizsgálatra, részben intelligenciavizsgálatra épült, kiemelve a képességek közül a figyelemvizsgálatokat.

A személyiségvizsgálat egyszerűbb, inkább a munkapszichológiában használatos módszerekből állt. Ezek könnyen értékelhető kérdőívek voltak (például a freiburgi személyiség kérdőív vagy a kaliforniai pszichológiai kérdőív), amelyek segítséget adtak a jelölt jobb megismeréséhez, de mélységében nem adtak elég ismeretet. Az előbbi módszereket munkapszichológusok vették fel a készletbe, ugyanakkor szükségét láttuk a klinikai szakpszichológiában használatos mélyinterjú, azaz exploráció felhasználásának, mert ez választ adhatott olyan kérdésekre, mint a bűnözési hajlam, a kudarcátűrés, a gyermekkori és felnőttkori kudarcok feldolgozása, kötődési készség, pályamotiváció stb.

Az intelligenciavizsgálat is egyszerű volt, ide sorolható a Benton-, az Eysenck-teszt.

A figyelemvizsgálatok kiemelt fontosságára tekintettel jelentősen bővíteni kellett a repertoárt. Tehát a Révész–Nagy-tesztet, a Pieron-tesztet, valamint a d2-tesztet műszeres vizsgálatokkal egészítettük ki. A műszereket a Struktúra Műszer Kft. készítette.³¹ A műszerek azért voltak jól használhatók, mert a gép rögtön kiértékelte a teljesítményt, a vizsgálat tetszés szerint megismételhető volt.

A tesztpark a fent ismertetettekkel együtt a következő volt:

- a személyiségvizsgálat (azaz a személyes tulajdonságok összessége) hangsúlyát áttolódott az explorációra;
- az intelligenciavizsgálatra maradt a Benton- és az Eysenck-teszt;

³¹ Ez utóbbi 2007-ben beszüntette tevékenységét, ugyanis a munkalélektan az üzemek és az üzemi laboratóriumok leépülésével kereslet nélkül maradt.

- a figyelemvizsgálat a d2 mellett a műszerekre alapult. Lényege, hogy a vizsgálnak felvillanó gombokat kellett pontosan lenyomnia. A hibátlanságból és a gyorsaságból lehet következtetni a figyelem tartósságára, pontosságára és erősségére. Ez mind nagyon fontos az objektumőri és a biztonsági tiszti munkában. A műszerek segítségével mindez fejleszthető és kontrollálható az évenként elvégzett szűrővizsgálatok alkalmával. A pontok helyét az ismételések során nem lehet megtanulni, mert a táblák cserélhetőek. A vizsgálat alkalmas a monotóniatűrés kimutatására is.

Egyéb műszeres vizsgálatok:

- Stabilometer: az egyensúlyérzéklet vizsgálja, s az eredményt görbén mutatja. Fontos a lövészetnél, a magabiztosság kimutatására, s a továbbképzésben is szerepe van.
- Tremormérő: a kézremegést vizsgálja. Befolyásolja a testi állapotot, a nyugalom. Szintén a lövészet esetében van nagy szerepe, de pszichológiai nyugtató kezelésben is jól kontrollál.

Ezek a vizsgálatok tehát már nemcsak az alkalmasságot-alkalmatlanságot, hanem a gyakorlottságot, kiképzettséget is mérték, sőt elősegítették.

A pszichológus további feladatai voltak, amelyek a munka közben derültek ki:

- Előadások tartása objektumőri, biztonsági tiszti tanfolyamokon és továbbképzéseken; a pszichológus, munkájukat megismerve, megfigyelve, az őket érintő tanfolyamokat végighallgatva s a delegációs munkában részt véve a munka pszichológiai vetületeit visszatükrözte, kérdéseikre válaszolt.
- Segítségadás pszichológiai elakadások, nehézségek tisztázásában; akár nyugtató kezelésekkel (például autogén tréning), akár parancsnokaikkal konzultálva.
- Telefonok és levelek minősítése: fenyegető, oltalmazó jellegű, komoly fenyegetést tartalmazó levelek azonosítása, a levélíró személyének kiderítése, amennyiben a levél megoldandó krízishelyzetet tartalmaz, a megoldás segítése.

Tekintettel arra, hogy a Kormányőrség teljes állományának egészségügyi és pszichológiai vonatkozású szűrésére nem került sor, a Köztársasági Őrezred alapfeladatainak ellátásában közvetlenül érintett állomány beosztásra alkalmasságának felmérése a BM Kórház és Intézményei közreműködésével valósult meg.³² A felmérés területei többek között a fizikai állóképesség szintje, az egészségügyi állapot és a pszichológiai alkalmasság volt. A felmérés célja átfogó képet alkotni a személyi állomány aktuális állapotáról, a megnövekedett szakmai feladatok miatti terhelhetőségéről. Az átfogó felmérés a rendvédelem területére nem volt jellemző, azonban az érintett munkatársak a szervezetről örömmel fogadták.

Ez a tevékenység 1997. június 30-áig tartott, amikor a rendőrség valamennyi pszichológus beosztásban lévő alkalmazottat az orvosok alá sorolt.

³² 11/1992. sz. Köztársasági Őrezred parancsnoki intézkedése. (Jelzet: HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0005-0011/1992.)

Gazdaság

Több mint ötéves épületfelújítást, korszerűsítést követően, 1987. évben a Kormányórség visszaköltözött a Honvéd utcai objektumba, mivel azt megelőzően az állomány négy különböző épületben kapott elhelyezést.

A költségvetés 1988-ban az 1984. évihez képest több mint 70%-kal emelkedett. A jelentősen javuló költségvetés ekkor már biztosította a szociális juttatások keretében például a nagycsaládok és a gyermekeiket egyedül nevelő szülők támogatását. A rászorulóknak beiskolázási segínyt biztosítottak. A jutalmazási keret is jelentősen emelkedett. Ezekben az években egy-két kisebb átszervezés is megtörtént a gazdálkodási szakterületen belül, amely jobb átláthatóságot, a gazdálkodás eredményeinek és hiányosságainak feltárását segítette. Rámutatott a kitűzött célok megvalósítását akadályozó tényezőkre. Ilyen körülmények között érkezett a Kormányórség a rendszerváltás időpontjához.

A rendszerváltást követően a Kormányórséggel mint szervezettel kapcsolatos követelmények is jelentősen változtak, kibővültek. Ezekhez a változásokhoz, növekvő elvárásokhoz a már megerősödött anyagi, technikai, gépjármű, pénzügyi ellátási területeink, a Gazdasági Igazgatóság szervezeti felállása, szakmai felkészültsége és az évről évre tovább erősödő költségvetés megbízhatóan tudta finanszírozni az alaptevékenység kibővült feladatainak ellátását.

A rendszerváltás előtti erőfeszítéseknek, különös tekintettel az 1990. évet megelőző három év fejlődésére, jelentős pozitív következményei voltak az 1990-es évre és az utána következő évekre egyaránt. 1991-től a Kormányórség vezetése a megváltozott körülmények hatására a Gazdasági Igazgatóság munkájának nagyobb figyelmet szentelt. Erre az időpontra a szervezet jelentősen megemelkedett éves költségvetésével, valamint a szakmai felkészültség lényeges erősödésével a Kormányórség lépést tudott tartani. 1991-ben a jó gazdálkodás eredményeképp a teljes személyi állomány 13., 14. és 15. havi jutalomban részesült. Az új helyzetbe került személyvédelmi, objektumvédelmi szolgálatokkal kapcsolatos fejlesztéseket kiemelt figyelem kísérte. A gépjárműparkban már amortizálódott gépjárművek cseréje Ladáról Volkswagenre megtörtént. Ezekben az években először a legkorszerűbb golyóálló mellények, valamint tűzszerész kapuk és csomagátvizsgáló berendezések beszerzése 1992 végéig befejeződött. A hazai és külföldi védett vezetők biztosítása során a Kormányórség páncélozott gépjárművet is használt. Az első beszerzésére 1984. évben, a második beszerzésére 1985. évben került sor. Mivel ezek a gépjárművek nem biztosítottak teljes körű védelmet, ezért 1992. évben megrendeltük a stuttgarti Mercedes gyárból a korszerű követelményeknek megfelelő páncélozott padlózattal ellátott Mercedes típusú gépjárművet, amely akkor a legkorszerűbbnek számított.

A szakmai feladatok informatikai támogatásának biztosítása jelentős beruházásokat igényelt a számítástechnikai eszközök beszerzése terén.

A Honvéd utcai központi épület alagsorában a BM legkorszerűbb lőterét alakítottuk ki. Fegyverműhelyünk is jelentősen megújult. Önkiszolgáló éttermünk alapvetően átalakult, a legkorszerűbb főző- és sütőtechnikai eszközökkel lett felszerelve. A központi épület biztosította az új szervezeti egységek jó színvonalú elhelyezését, továbbá korszerű orvosi rendelő kialakítását.

Nemzetközi kapcsolatok

A rendszerváltást megelőzően a Kormányórségnek gyakorlatilag nem voltak nemzetközi kapcsolatai, sem hivatalos, sem informális szinten. A külföldi társszolgálatokkal történő együttműködés egy-egy konkrét biztosítási feladat kapcsán valósult meg, de ezen túlmenően a kapcsolattartást inkább a kölcsönös gyanakvás jellemezte. Érdekes módon ez még az úgynevezett „baráti” országok viszonyában is jellemző volt.

A rendszerváltást követően nemcsak a magyar társadalom és ezen belül a rendvédelmi szolgálatok lehetőségei nyíltak meg a külföldi szervezetekkel történő kapcsolatra, de a külföldi szolgálatok is nagy érdeklődést mutattak irányunkban, és nyitottak voltak az együttműködésre. Nem túlzás, hogy szolgálatunk életében történelmi jelentőségű volt az a lehetőség, amelynek keretében – többek között – a DSS meghívására 1991-ben és 1992-ben egy-egy kiképzési programon vehettünk részt partnerszervezetünk arizonai kiképzőbázisán. Első ízben tapasztalhattunk meg egy külföldi szolgálattal és annak képviselőivel történő közvetlen, nyitott, kötöttségektől mentes együttműködést. Itt ismerhettük meg egy modern nyugati kiképzési rendszer jellemzőit, annak tematikáját, módszereit. Az elsajátított magyar viszonyok közötti alkalmazásához persze figyelembe kellett vennünk a két ország eltérő jogi és társadalmi környezetéből adódó különbségeket.

Európában, a környező országokban és hazánkban a társadalmi, gazdasági és politikai változások új kihívásokat jelentettek, és egyben új lehetőségeket is teremtettek a védelmi-biztonsági szolgálatok kapcsolatrendszerének bővülésére, amelyre addig legfeljebb a zárkózott és sokszor titkolt bilaterális kapcsolatok voltak jellemzőek.

1992-ben XVI. Károly Gusztáv svéd király hivatalos látogatásra érkezett Magyarországra. A látogatás előkészítése során tárgyaltam Bert Melénnel, a svéd királyi biztonsági szolgálat vezetőjével, és egyeztettük a látogatás programját. Későbbi, kötetlen beszélgetés alkalmával sok szó esett az Olaf Palme svéd miniszterelnök ellen elkövetett merényletről, és elemeztük annak vizsgálati tapasztalatait. Ekkor vettem fel szükségességét egy nagyobb, átfogóbb, kontinentális – a védelmi és biztonsági szolgálatok vezetői közötti – együttműködésnek; a szakmai munka megkönnyítése, egymás jobb megismerése érdekében. Bert Melén megemlítette, hogy a királyi biztonsági szolgálatok rendszeresen informálisan találkoznak, egyeztetnek az uralkodók biztosításával kapcsolatos feladatokról. A közösen kezdeményezett nemzetközi találkozó megszervezésében Bert Melén igazgatón kívül sokat tett Rolf Schatzmann, a svájci biztonsági szolgálat igazgatója is. A két kollégát 1992 végén meghívtam Magyarországra. Ekkor felvázoltam a potenciális találkozó körülményeit, a tervezett programstruktúrát, amely az alábbi témakörökre terjedt ki:

- az adott ország védelmi-biztonsági szolgálatának bemutatása, speciális vonásai;
- védett személyek és objektumok veszélyeztetettségi szintjének, terrorfenyegetettségének azonos elveken történő értékelése;
- gyakorlati tapasztalatokon alapuló ajánlások megfogalmazása, közös munkaelvek, azonos terminológiák kidolgozása;
- többoldalú együttműködés lehetőségének kutatása, előkészítése, koordinálása.

A fenti kérdéskörökkel indult meg a találkozó szervezésének folyamata, lebonyolítása, majd történt meg a záródokumentum elfogadása.

4. ábra: Csoportkép a védelmi-biztonsági szolgálatok találkozásáról

Forrás: Köztársasági Őrezred, fotólabor

1993-ban rendkívül alapos előkészítést követően a Köztársasági Őrezred kezdeményezésére Budapesten, a Béla király úti kormányvendégházban (B-250) rendeztük meg a védelmi-biztonsági szolgálatok találkozóját, amelyre 27 ország 32 biztonsági szolgálata fogadta el meghívásunkat. Miután köszöntöttem a megjelenteket, felkértem Pintér Sándor r. altábornagy országos rendőrfőkapitányt a konferencia megnyitására, aki beszédében utalt a találkozó időszerűségére, mert a növekvő diplomáciai tevékenység terhet ró a védelmi-biztonsági szolgálatokra. Hangsúlyozta, hogy a terrorizmus növekvő aktivitásának célpontjai az ország közhatalmát és szuverenitását személyükben magukban hordozó vezetők, illetve objektumok. Kiemelte, hogy e szolgálatok operatív együttműködése növeli a védelem hatékonyságát. Boross Péter belügyminiszter beszédében hangsúlyozta és szükségesnek tartotta azt, hogy a nagy tapasztalatokkal rendelkező szolgálatok adják át ismereteiket azoknak, akik demokratikus körülmények között még rövid ideje teljesítik e fáradságos és nemes hivatást. Üdvözölte az ötletet, amely létrehozta e találkozást.

Ez alapozta meg a védelmi és biztonsági szolgálatok világméretű együttműködését, amely két későbbi (1995: Svájc, 1997: Szlovákia) találkozót követően 1998-ban Izraelben

formálisan is megalakult *Association of Personal Protection Services* (Személyvédelmi Szolgálatok Szövetsége, APPS) néven. Az APPS az első ilyen jellegű multilaterális szervezet, amely abból a felismerésből jött létre, hogy a védett személyeket is fenyegető nemzetközi terrorizmussal szemben csak a védelmi szolgálatok hatékony együttműködésével vehetjük fel a harcot. Az azóta 60 ország és nemzetközi szervezet biztonsági szolgálatát tömörítő szövetség kitűnő példát mutat eltérő politikai rendszerű, sokszor nem is kimondottan baráti viszonyban lévő országok biztonsági szolgálatainak együttműködésére a kölcsönös előnyök alapján. Az APPS alapszabálya kimondja, hogy a tagállamok 18 havonta rendezik meg konferenciájukat, amelyen kötelező a részvétel. Bár az APPS multilaterális szervezet, a konferenciák kitűnő lehetőséget teremtenek bilaterális kapcsolatok kialakítására is, amely sok esetben megkönnyíti a különböző országok biztonsági szolgálatai között az együttműködést azonnali intézkedést igénylő ügyekben, de lehetőséget ad két- és többoldalú együttműködésre is, például képzési területen.

Az APPS példája minden bizonnyal hatással volt az Európai Unióra, amely már egy politikai döntést követően a 2002/956/JHA (2002. november 28.) sz. Tanácsi Határozat I. cikkelye szerint létrehozta az Európai Hálózat a Közszerelők Védelmére (*European Network for Protection of Public Figures*, ENPPF) szervezetét, amelynek uniós csatlakozásunkat követően mi is tagjává váltunk. Ez a fentiekből adódóan egy szorosabb, a tagállamok biztonsági szolgálatainak együttműködését már jogi eszközökkel is szabályozó szervezet. Ennek érdekében kidolgoztak egy kézikönyvet, amely a „Chiasmus” rendszer segítségével lehetővé teszi a tagállamok kontaktpontjai közötti titkosított kommunikációt, és így a lassú, bürokratikus ügyintézés mellőzését.

A Köztársasági Őrezred (többek között a fenti két szervezeti tagságából adódó lehetőségeket is kihasználva) nagyon kiterjedt bilaterális kapcsolatrendszer alakított ki. A világ meghatározó biztonsági szolgálatain kívül rendszeres, sokrétű kapcsolatot alakítottunk ki a szomszédos országok szervezeteivel is. A személyes találkozók, egymás tevékenységének megismerését szolgáló látogatások gyakran mással nem pótolható együttműködést eredményeztek a napi biztosítási feladatok végrehajtásában.

A fent vázolt nemzetközi kapcsolatrendszer nagyban hozzájárult az Európai Unió Tanácsának 2011 I. félévében megrendezett magyar soros elnökség magyarországi programjainak, illetve a Justus Lipsius épület biztosításának sikerességéhez az állam- és kormányfői csúcstalálkozók alkalmával.

Kiemelt munkák

A több száz végrehajtott feladat közül két – kiemelt biztosítást igénylő – eseményt említünk, amely a Kormányórség életében még soha nem látott előkészítést, a végrehajtás fokozott diszkréciót, tapintatot, széles körű koordinációt és szakmai teljesítményt várt el a személyi állománytól. Az egyik Szent II. János Pál pápa magyarországi látogatása volt, a másik Antall József miniszterelnök temetése.

Az első olyan program, amelyet nyugodtan tekinthetünk a pápalátogatás bizonyos részletei előfutárának, Mindszenty József bíboros, Magyarország utolsó hercegprímása

hamvainak hazahozatala, és Esztergomban, a bazilika altemplomában történő végső elhelyezése volt 1991. május 4-én. Az eseményen Antall József miniszterelnök beszédet mondott, és a Kormány több tagja, az egyházi, társadalmi és kulturális élet számos szereplője is részt vett. A feladat azért volt különleges, mert korábban ehhez hasonló esemény egyházi koordinációval a Kormányórség történetében nem volt. Az állami és az egyházi vezetés rendszerváltás utáni első komolyabb együttműködését közel sem övezte olyan stabil politikai-társadalmi és nemzetközi környezet, amelyet optimálisnak lehetett volna nevezni, hiszen a szovjet csapatok még nem hagyták el Magyarország területét. Különös tekintettel arra, hogy a két intézmény közötti viszony a megelőző 40 évben nem volt éppen barátinak nevezhető. A szervezésnek úgy vágott neki az állami oldalon koordinációra kijelölt Kormányórség, hogy erre nem állt rendelkezésre korábbi intézményi vagy más állami szervtől átvehető szakmai tapasztalat. A Katolikus Tábori Püspökséget még nem hozták létre, így nem volt olyan szervezet, amely a kapcsolattartásban hathatósan segíthette volna a folyamatokat.

A rendkívül pragmatikus biztosítási tervekben és hatósági intézkedésekben gondolkodó állami oldalon jelentkező szempontrendszert kellett összeegyeztetni az egyházi oldalon jelentkező liturgikus és hitéleti szempontokat előtérbe helyező gondolkodással. Mindezt úgy, hogy az egyház korábbi tapasztalatát az állambiztonsági szervek egyházi reakció ellen irányuló elhárítása, valamint az Állami Egyházügyi Hivatal és jogutód szervezetei nem túl baráti működése határozta meg. Vagyis elmondható, hogy az együttműködés történelmi jelentőségű volt mindkét fél számára. A szervezésre vonatkozó eltérő szakmai szempontok akkori találkozása nem csupán újszerű élményt jelentett mindkét félnek, hanem jó tapasztalatot is, amely az állami-egyházi koordinációban megszervezett későbbi események olajozott végrehajtását³³ is megalapozta napjainkig. A hamvakat szállító konvoj közel 200 méteres volt, mivel az egyházi, az állami és a társadalmi elit közvetlenül szerette volna megtapasztalni az ünnepi hangulatot. A kijelölt útvonalon – Hegyeshalomtól Esztergomig – lakott településeken szinte lépésben lassítva, az út mindkét oldalán ünneplő hívek kíséretében haladtunk. Győrben rövid liturgikus szertartásra megálltunk, majd ezt követően a tervezett időpontra Esztergomba megérkeztünk.³⁴

Szent II. János Pál pápa első látogatása Magyarországon

A szentatya magyarországi meghívásáról 1988-ban született egyházi és kormányzati döntés, amelyet a Szentszék 1989. július 6-án hozott nyilvánosságra. 1991 tavaszán megalakult a Nemzeti Előkészítő Bizottság (NEB), amelybe valamennyi biztonságért felelős tárca delegálta vezető beosztású szakértő munkatársát. A NEB elnöke Pálos Miklós, a Miniszterelnökség politikai államtitkára volt. Mivel a NEB nem operatív testület volt,

³³ Lásd a minden évben augusztus 20-án megtartott Szent Jobb-körmenet.

³⁴ 13/1991. a Magyar Köztársaság Kormányórsége mb. parancsnokának intézkedése a néhai Mindszenty bíboros hamvai temetésével, illetve II. János Pál pápa magyarországi látogatásával kapcsolatos teendőkre. (Jelzet: HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0007-0013/1991.)

nem sokkal később a belügyminiszter a pápalátogatás biztonságáért felelős miniszteri biztosnak nevezett ki, amely a belügyi ágazaton belül utasítási, ágazaton kívül pedig erős, a belügyminiszter nevében eljáró, koordinációs felhatalmazást jelentett.³⁵ A biztosításban érintett valamennyi terület feladatellátása a Kormányórság által biztosított közvetlen védelemre épült. Az egyházi vezetők részéről folyamatos, értékes támogatást kaptam, rendkívül konstruktívak voltak; Keresztes Szilárd, egykori hajdúdorogi megyéspüspök, Ternyák Csaba, a Pápai Magyar Intézet rektora, jelenleg egri érsek, Németh László atya, Paskai László bíboros akkori titkára, jelenleg pápai prelátus, továbbá a Szentszék részéről Roberto Tucci SJ, a Szentszék biztonságáért felelős vezetője.

Hosszas előkészítés után 1991. augusztus 16-án Szent II. János Pál pápa megérkezett Budapestre. Szállása az Apostoli Nunciatúra Gyimes utcai épületében volt. Látogatását nagy várakozás övezte szerte az egész országban, mindenki találkozni szeretett volna vele.

Ne feledjük el, hogy tíz évvel vagyunk a szentatya ellen elkövetett merénylet után. Déli szomszédjainknál instabil belpolitikai helyzet alakult ki: Jugoszlávia a szétesés határán, háborús cselekmények folynak, és belviszály dül, egy rakéta véletlenül becsapódik a Magyar Köztársaság területére. Keleten a Szovjetunió szétesése van folyamatban, a hatalomért Gorbacsov és Jelcin küzd.

A közvetlen védelem előkészítése érdekében a biztosításban érintett szervek vezető beosztású szakértő munkatársaiból létrehoztunk egy külön csoportot, akik gyűjtötték, elemezték és értékelték a beérkező információkat, a szentatya korábbi látogatásainak tapasztalatait.

Meghívtam az olasz partnerszolgálatot, tekintettel arra, hogy ők napi kapcsolatban voltak a Vatikán hasonló szervezetével. Kiutaztunk a pápalátogatás biztosítása kapcsán valamennyi érintett terület delegált képviselőjével Lengyelországba, a partnerszolgálatunkhoz, mivel a szentatya más országokhoz képest oda látogatott el legtöbbször.

A hivatalban lévő pápák közül Szent II. János Pál pápa volt az első, aki ellátogatott Magyarországra, érthető, hogy előzmények, tapasztalatok hiányában sokkal nagyobb figyelmet kellett fordítani a szervezésre. A környező országokban lévő belpolitikai bizonytalanság, a merénylet tizedik évfordulója, valamint az első látogatás felfokozott érdeklődést és várakozást jelentett valamennyi szervező számára, így a közvetlen biztosításért felelős Köztársasági Őrezred számára is. Tudtuk, hogy a szentatya a világ egyik legveszélyeztetettebb személye, és ennek ismeretében a lehető leggondosabban készülünk fel a látogatásra. Meg kellett értetni a biztosításban közvetlen részt vevőkkel, hogy a szentatya nem kizárólag különlegesen védett személy, hanem lelkipásztori látogatásra érkező egyházi vezető, s ezt mindenkinben tudatosítani kellett. A közvetlen személyvédelmi feladatok ellátására elkülönítettünk egy személybiztosítóból álló csapatot, akik a tököli repülőtér általunk használt zárt területén készültek fel a legkülönbözőbb biztosítási szituációkra. A programok alkalmával Budapesten belül gépjárműveket, a vidéki helyszínek között légi szállítást vettünk igénybe, kivéve az Esztergomból Budapestre

³⁵ 001/109/1991. sz. miniszteri biztosi kinevezés (a vizsgált időszakban a kinevezések a Hivatalos Értesítőben nem kerültek közzétételre).

történő hazaúton, ahol a Dunán, szárnyas hajón történt a szentatya utaztatása, amely jelentős biztosítási feladatbővülést eredményezett. Körültekintő, aprólékos egyeztetéseket folytattunk a helyszínek előkészítésénél az egyházi, az állami és a helyi szervekkel.

5. ábra: Szent II. János Pál szentmiséje (Esztergom, 1991. augusztus 16.)

Forrás: Diós István (szerk.): *A Szentatya Magyarországon*. Budapest, Szent István Társulat, 1991. 14.

A látogatás előtt főpróbát tartottunk, a helyszíneket kronológiai sorrendben modelleztük. A rendőri biztosításért Túrós András rendőr vezérőrnagy, a határőrségi biztosításért Bakondi György határőr ezredes, a polgári és katonai titkosszolgálatok részéről Kárpáti Miklós ezredes, a Közlekedési Minisztérium részéről Szalai Béla főosztályvezető, az egészségügyi biztosításért a Népjóléti Minisztérium részéről Tujner Miklós felelt, a pápalátogatás időtartamára kijelölt és felkészített Országos Baleseti Intézet részéről az intézet vezetői, Salacz Tamás és Szita János voltak felelősek. Szita doktor a szentatyát valamennyi helyszínre elkísérte. A Honvédelmi Minisztérium részéről Lakatos György ezredes, hadművelleti csoportfőnök volt felelős a tárca feladatainak koordinációjáért. A légi szállítás során – a helyszínek között – három MI-8-as helikoptert vettünk igénybe, ebből kettő tökéletesen azonos külsőleg, belsőleg, a harmadik a biztonsági személyzetet szállította. A környező országokban uralkodó belpolitikai helyzet miatt kérésünkre

a szállító helikoptereket oldalról két MI-24 D harci helikopter kísérte. A légi szállítást a Honvédelmi Minisztérium biztosította.

A pápalátogatás magyarországi helyszínei közül biztosítási szempontból a parlamenti látogatást, az esztergomi, a máriapócsi, a debreceni, továbbá a Hősök terén tartott szentmisét emelném ki, ahol váratlan helyzetekre reagálva át kellett értékelnünk a tervszerűen felépített biztonsági rendszer elemeit, de ezek sem az élő televíziós közvetítésekben, sem a szentatya környezetében nem voltak érzékelhetők. A vidéki helyszíneken 3-400 000 ember volt jelen, míg Budapesten a Hősök terén jelentősen meghaladta a félmilliót a létszám. Különleges helyszín volt a Népstadion, mivel zárt térnek tekintettük, ahol 80 000 hívővel, döntő többségében fiatalokkal találkozott, hatalmas ováció fogadta. A jóváhagyott biztosítási terv szerint a stadionban a pápamobilt a biztosítás parancsnoka és a közvetlen biztosításban részt vevő testőrök kísérték gépjárművel, a számára előkészített szószerkezetig. A stadionba való érkezésünk pillanatában kaptam az információt, hogy kérésére a biztonsági alakzat váljon le róla, és kizárólag a pápamobilban utazó személybiztosító kísérje. Így lehetősége nyílt arra, hogy a biztonsági alakzatban lévő testőrök kísérete nélkül érkezzen meg a stadionba. Így mintegy 400-500 métert haladt pápamobillal, kíséret nélkül, tőlünk viszonylag távol. Ez minden biztosításért felelős vezető rémálma. A stadionban emelkedett hangulatban lévő lelkes fiatalok folyamatosan skandálták a nevét. Felemelő érzés volt. A program végén az emelvényről távozva, beszállt a pápamobilba, és a stadionból való kimenetelig több tucat éneklő, táncoló ünneplő fiatal kíséretében távozott.

A közvetlen biztosításban részt vevő valamennyi testőr véleménye az volt, hogy a szentatya karizmatikus, egyúttal szelíd, jámbor ember volt. A közelében lévőket átjárta a nyugalom. Egy életre szóló különleges élmény volt, megtiszteltetés volt védeni. A szentatyával a biztosítása érdekében történt napi általános találkozásainkon kívül külön fogadott, és köszönetet mondott munkánkért.

Antall József miniszterelnök temetése

A másik kiemelt esemény Antall József miniszterelnök kórházban töltött utolsó időszaka és a temetési szertartás biztosítása volt.

1990. május 2-án megalakult az új demokratikusan választott parlament, majd május 23-án az Antall-kormány. 1990-ben az orvosok súlyos betegséget diagnosztizáltak Antall Józsefnél. A taxisblokádtól két nappal, októberben megműtötték, de a betegsége nem múlt el, nem épült fel teljesen. Az elkövetkező évek kormányzati terhei, a demokratikus átalakulás járhatatlan útjai, a belpolitikai küzdelmek, a gazdasági nehézségek, az intenzív diplomáciai tevékenység nem szolgálta a kormányfő egészségügyi felépülését, amely 1993-ig külföldi és hazai orvosi beavatkozásokat tett szükségessé. A folyamatos és gondos orvosi kezelések ellenére állapota egyre súlyosabb lett.

November 22-én a miniszterelnök kórházi kezelésre ment, ahonnan orvosai nem engedték haza.³⁶

A kórházban találkozott Kónya Imrével, a Magyar Demokrata Fórum (MDF) parlamenti frakcióvezetőjével, és kettejük között az alábbi beszélgetés zajlott le:

„Kijelentette, ameddig a kórházban van, reméli nem tart már sokáig, szeretné, ha hárman látogatnánk a politikustársak közül. Boross, Lezsák és én. Valóban, futott át az agyamon, Boross helyettesíti a kormányban, Lezsák a pártban a második ember és én vagyok a frakcióvezető. Hangosan pedig megkérdeztem: – Azért ugye, mert így van jól közjogilag? Elmosolyodott és elégedetten bólintott: – Igen. Közjogilag.”³⁷

A kórházi körülményekhez alkalmazkodva kialakítottuk a diszkrét fizikai jelenlétet, azt a védelmi rendszert, amely meggátolta a nemkívánatos információ áramlását. Telepítettük azokat a technikai, informatikai eszközöket, amelyek a kormányzati szervekkel szükséges kapcsolattartáshoz indokoltak voltak.

A kormányfő állapota 1993. december 8-tól (szerda) tovább súlyosbodott, de állapota lehetővé tette, hogy a döntésekben továbbra is részt vegyen.

December 10-én miniszterelnök urat kórtermében felkereste Boross Péter belügy-miniszter, Lezsák Sándor, az MDF elnökhelyettese és Kónya Imre, az MDF parlamenti frakcióvezetője.

Péntek délután a kezelését végző orvosok – Schultheisz Emil, Németh György, Rák Kálmán, László Előd, Kiss János, Szláv László professzorok – tájékoztatása szerint „a legutóbbi közlemény kiadása óta Antall József állapota – szív működési zavarok fel lépte következtében – rosszabbodott”.

Ezt követően késő délután kaptam az információt, hogy Bolberitz Pált, pápai prelátust, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar dékánját, hajdani tanítványát kéreti, aki, mint megtudtam, vidéken, Csongrádon lelkigyakorlatot tartott. A rendelkezésre álló szűkös információk alapján – az érintett megyei főkapitány bevonásával – mintegy másfél órán belül Bolberitz atyát, aki a templomból magával hozta az Oltáriszentséget, a miniszterelnökhöz, a kórházba szállítottuk.³⁸

Másnap miniszterelnök úr kérte Deák János altábornagyot, a Honvéd Vezérkar főnökét, Pintér Sándor r. vezérőrnagyot, országos rendőrfőkapitányt és jómagamat, mint a Kormányórság parancsnokát. „Köszönöm a szolgálatot. Köszönöm, hogy szolgálták a hazát és a demokráciát. Arra kérem önöket, hogy továbbra is ezt tegyék” – mondta az egymást követően berendelt vezetőknek.³⁹

Még délelőtt megérkezett Göncz Árpád köztársasági elnök, és miniszterelnök úrnak a Magyar Köztársaság Nagykeresztje kitüntetését adományozott. Az átadáson részt vett

³⁶ Marinovich (2003) i. m. 237.

³⁷ Kónya Imre: ... *És az ünnep mindig elmarad? Történetek a rendszerváltásról napjainkig.* Budapest, Alexandra, 2016. 582–583.

³⁸ Kónya (2016) i. m. 585.; Marinovich (2003) i. m. 242.

³⁹ Kónya (2016) i. m. 585.

Antall Józsefné, Klára asszony, György és Péter, a miniszterelnök két fia, Boross Péter belügyminiszter és Marinovich Endre, a kabinetfőnök.⁴⁰

Szombaton és vasárnap a találkozókön végig jelen volt a miniszterelnök úr idősebbik fia, Antall György.

1993. december 12-én 17 óra 15 perckor Antall József, Magyarország szabadon választott miniszterelnöke elhunyt.

Telefonon felhívtam Boross Péter belügyminisztert, és jelentettem neki a történeteket. Ezt követően előkészítettük Szabó Eszterrel, a BM sajtófőnökével – Pálfi G. István, az MTV Híradó főszerkesztőjének bevonásával – Boross Péter belügyminiszter, ügyvezető miniszterelnök rendkívüli bejelentését az esti híradóban.

Egy hivatalban lévő állami vezető halála mindenhol bizonytalanságot okoz a társadalomban. Ez különösen erősen jelentkezett a demokráciaépítés folyamatában, amikor intézményi tapasztalatok híján eleve sokakban benne volt a bizonytalanság. A fiatal demokrácia időszakában kiemelten fontos rendezési elv volt, hogy az emberek érezzék az állami vezetők közvetlenségét, ez a gyász közös megélésében is jelentkezett.

Alapfilozófiánk az volt, hogy a védelem alá vont személyt a biztosítás megkezdésétől a biztosítás végéig – ez esetben a végső nyughelyre helyezésig – a testőrség biztosítsa. Talán érthető részemről, hogy ezek részleteit nem fejtem ki, bár minden apró mozzanatra élesen emlékszem.

Másnap megalakult a temetést előkészítő bizottság mintegy 15 fővel, ahol a család képviselője mellett miniszterek, államtitkárok voltak jelen, a rend- és honvédelmi területről érintett vezetők bevonásával. Mivel két héttel voltunk karácsony előtt, a temetést előkészítő bizottság – a család képviselőjével egyeztetve – a temetés napját 1993. december 18-án 12 órára tűzte ki. Az idő rövidségére való tekintettel a testület mellett december 13-án létrejött egy operatív csoport a szertartás lefolyásának stratégiai kérdései tisztázására. Ezt Marinovich Endre, a miniszterelnök kabinetfőnöke vezette, később egyéb fontos feladatai miatt Forrai István, a helyettese vette át. A család részéről Antall György volt jelen, továbbá Makovecz Imre építész, Koltay Gábor filmrendező és jómagam. Mivel hivatalban lévő miniszterelnök hunyt el, ezért Koltay Gábor nagyon határozott javaslatára John Fitzgerald Kennedy⁴¹ temetési forgatókönyvét vettük alapul, amit Makovecz Imre is egyetértőleg támogatott. Így merült fel a koporsó ágyútalpon történő szállítása. Még aznap késő este Koltay Gábort kivittem Tökölre, egy katonai javítóüzembe, ahol megtaláltuk az alkalmas ágyútalpat. Az így kialakított álláspontról másnap tájékoztatást kapott a temetést előkészítő bizottság, és elfogadta azt.

A vasárnapi temetést megelőző pénteken gyászolók tízezrei a Kossuth téren fegyelmetlenül és méltóságteljesen várták – az egyébként rossz idő ellenére –, hogy bejussanak a Parlamentbe, a Kupolacsarnokban felállított ravatalnál leróni kegyeletüket. Vasárnap hajnalra sem hagyott alább a részvétnyilvánítók tömege, ezért 8 órakor megszűnt a Parlamentbe történő belépés, 10 órától 11 óráig a hazai politikai és tudományos élet képviselői, majd 11 órától a külföldi állami vezetők róhatták le kegyeletüket.

⁴⁰ Marinovich (2003) i. m. 242–243. és 276.

⁴¹ Az Amerikai Egyesült Államok 35. elnöke (1961. január 20. – 1963. november 22.)

Komoly kihívást jelentett az Objektumvédelmi Főosztály munkatársainak, hogy az egyébként védett objektumban szinte ellenőrzés nélkül miként lehet biztosítani a résztvénnyilvánítók tömegének jelenlétét.

A temetési szertartás 1993. december 18-án 12 órakor kezdődött a Kossuth téren, amelyet Bolberitz Pál celebrált. A temetés napját az Országgyűlés 94/1993. (XII. 15.) határozatával nemzeti gyásznappá nyilvánította.

6. ábra: Gyászenet Antall József miniszterelnök temetésén

Forrás: Köztársasági Őrezred, fotólabor

A temetésen több mint húsz ország magas rangú vezetői, államfők, miniszterelnökök, parlamenti elnökök, miniszterek vettek részt. Az Amerikai Egyesült Államok alelnöke, Albert Gore oroszországi útját rövidítette le, így érkezett Budapestre. A szertartásra érkező állami vezetők biztosításáért felelős szervekkel folyamatos kapcsolatban voltunk, és az érkezésüktől az elutazásukig, beleértve a Kossuth téri gyászszertartás időtartamát is, megszerveztük biztosításukat.

A gyászenet a Kossuth tértől a városon keresztül (Alkotmány utca – Bajcsy-Zsibinszky út – Károly körút – Rákóczi út – Keleti pályaudvar útvonalon) a Fiumei úti temetőig haladt az út mindkét oldalán, együttérző tömegek kíséretében. A síremlék Magyarország legnagyobb fiainak sírkertjében van, nem messze attól a helytől, ahol egyik példaképének, a haza bölcsének, Deák Ferencnek a mauzóleuma található. A MÁV Rt. két külön vonatot, a Volán autóbusz-közlekedési vállalatok több száz kíséző külön-

járatot indítottak az ország különböző részeiből. A gyászolók tízezrei indultak útnak a fővárosba, hogy utolsó útjára elkísérjék az elhunyt miniszterelnököt, és leróják sírjánál végső kegyeletüket. A tömegek a kegyelethez illő fegyellemmel és méltósággal viselték a zsúfoltság okozta apró kellemetlenségeket.

A gyászszertartás végén a lélekharangot egy díszőr, valamint a miniszterelnök úr testőrségének egy tagja közösen szólaltatta meg. A koporsót borító nemzeti színű zászlót a Díszőrség parancsnoka összehajtva átadta miniszterelnök úr özvegyének.

Összegzés

A szerzői felkérés a rendszerváltás időszakára szólt. Ralph Dahrendorftól származó szállóige szerint „egy politikai rendszert hat hónap alatt le lehet váltani, egy gazdasági rendszert hat év alatt át lehet alakítani, a társadalmihoz hatvan év kell”.

Amikor 1990-ben átvettük a Kormányórség vezetését, szinte felmérhetetlenül nagy feladatra vállalkoztunk. Nehéz helyzetben voltunk, nem volt előttünk minta, hogy a demokratikus átalakulást követően a kormányváltás feladatai az adminisztrációt miként érintik. Át kellett alakítani a szervezetet az új kihívásoknak megfelelően úgy, hogy a jelentősen megnövekedett feladatok ellenére a működőképesség megmaradjon. Alkalmazkodni kellett az ország politikai, gazdasági és társadalmi átalakulását irányító elithez, oly módon, hogy a szervezet intakt maradjon, és a szakmai érdekeket messzemenően képviselje. A visszaemlékezésből jól kitűnik, hogy az átalakulás tendenciája a fejlett demokráciákban működő partnerszolgálatok felé irányult. Köszönet és elismerés az egykori vezető beosztású kollégáimnak, munkatársaimnak, akik ezen a nehéz és kezdetben járatlan úton is vállalták a megpróbáltatásokat, kihívásokat, a felelősségteljes munkát.

Mindent összevetve termékeny, eredményes négy évet töltöttünk a Kormányórségnél. Közös en leraktuk az új, modern, a kor színvonalának megfelelő védelmi és biztonsági szolgálat alapjait, és kijelöltük az irányt a jövő számára.

Felhasznált irodalom

Bangha Ernő: *A Magyar Királyi Testőrség 1920–1944*. Budapest, Európa, 1990.

Diós István (szerk.): *A Szentatya Magyarországon*. Budapest, Szent István Társulat, 1991.

Kónya Imre: *...És az ünnep mindig elmarad? Történetek a rendszerváltásról napjainkig*. Budapest, Alexandra, 2016.

Marinovich Endre: *1315 nap. Antall József naplója*. Budapest, Éghajlat, 2003.

Parádi József – Öry Károly (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, Tipico Design, 1995.

Rác Erzsébet: *Feljegyzések a vihar kapujában. Emlékezés Tildy Zoltánra*. Budapest, Ráday Gyűjtemény, 1995.

Jogszabályok

1990. évi XXX. törvény a Magyar Köztársaság minisztériumainak felsorolásáról
1971. évi 10. törvényerejű rendelet a fegyveres erők és a fegyveres testületek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról
- 94/1993. (XII. 15.) OGY határozat dr. Antall József miniszterelnök temetése napjának országos gyásznappá nyilvánításáról
- 18/1978 (X. 19.) BM utasítás a kormányrepülőgépek és a ferihegyi kormányvárótermek igénybevételeének szabályozásáról. ÁBTL-4.2.-10-21/18/1978/1.
- 3122/1990. sz. minisztertanácsi határozat a belügyminiszter feladatáról és hatásköréről szóló 20/1998. (IV. 8.) MT rendelet módosítására vonatkozó 71/1990. (IV. 9.) MT rendelet kiegészítéséről – Miniszterelnöki Kormányiroda, Irattár
- 3206/1990. minisztertanácsi határozat a belügyminiszter feladatáról és hatásköréről szóló 20/1998. (IV. 8.) MT rendelet módosítására vonatkozó 71/1990. (IV. 9.) MT rendelet kiegészítéséről rendelkező 3122/1990. MT határozat módosításáról – Miniszterelnöki Kormányiroda, Irattár
- 2002/956/JHA (2002. november 28.) Tanácsi Határozat a közéleti személyiségek védelmére szolgáló európai hálózat létrehozásáról

Szabályzatok és egyéb dokumentumok

- ÁBTL-3.1.2-M-25787/1
- ÁBTL-3.1.2-M-25787/2
- ÁBTL-3.1.2-M-30561
- ÁBTL-3.1.2-M-33165
- ÁBTL-3.1.2-M-33169
- 10-650/1972. A BM Kormányőrség parancsnokság ügyrendje – ÁBTL-4.2.-10-650/1972.
- 18/1978. (X. 19.) BM utasítás a kormányrepülőgépek és a ferihegyi kormányvárótermek igénybevételeének szabályozásáról – ÁBTL-4.2.-10-21/18/1978/1.
- 1/1979. (VIII. 10.) BM-KPM utasítás a kormányrepülőgépek üzemeltetéséről, valamint a kormányzati légi utazási feladatokról – ÁBTL-4.2.-10-37/1/1979/I.
- 9/1988. sz. a Magyar Népköztársaság belügyminiszterének parancsa az egységes belügyi légibázis megszüntetéséről – ÁBTL-4.2.-10-22/9/1988.
- 6/1989. sz. BM Kormányőrség parancsnokának intézkedése a BM Kormányőrség történetének kutatására, feldolgozására és megőrkítésére – HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0009-0006/1989.
- 7/1990. sz. MK Kormányőrség parancsnokának intézkedése a MK Kormányőrség Tanácsadó Testület létrehozásáról – HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0007-000/1990.
- 20/1991. sz. BM Kormányőrség Parancsnokának intézkedése a hazai és külföldi védett vezetők, valamint delegációk biztosítása tervezésének, szervezésének hatásköri és illetékességi kérdéseiről – HU MNL OL XIX-B-17 74-7/20/1991.
- 13/1991. sz. a Magyar Köztársaság Kormányőrsége mb. parancsnokának intézkedése a néhai Mindszenty bíboros hamvai temetésével, illetve II. János Pál pápa magyarországi látogatásával kapcsolatos teendőkre – HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0007-0013/1991.
- 6/1992. sz. MK Kormányőrség parancsnokának intézkedése a díszőri szolgálat bevezetéséről – HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0005-0006/1992.

- 9/1992. sz. Köztársasági Őrezred parancsnoki intézkedés a számítógépes iratkezelésről és annak titokvédelemmel kapcsolatos szabályozásáról – HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0005-0009/1992.
- 11/1992. sz. Köztársasági Őrezred parancsnoki intézkedése az alaptevékenységet végrehajtó állomány szakmai, fizikai és egészségügyi helyzetének (beosztásra való alkalmasságának) felmérésére – HU MNL OL XIX-B-0017-0074-0005-0011/1992.
- 21/1992. sz. Köztársasági Őrezred parancsnokának intézkedése a hazai és külföldi védett vezetők, delegációk biztosítása tervezésének, szervezésének hatásköri és illetékességi kérdéseiről – HU MNL OL 0075-0005-0021/1992.
- 36-27/2-1993. sz. az ORFK Köztársasági Őrezred fejlesztési koncepciója 1993–1996 – HU MNL OL XIX-B-0017-0036-0027-0002/1993.
- 5/1994. sz. ORFK Köztársasági Őrezred parancsnoki intézkedés az ORFK Köztársasági Őrezred Bevetési és Irányító Központjának ideiglenes szolgálati utasítására – HU MNL OL XIX-B-0017-0036-0001-0005/1994.
- 36-62/95/TÜK a Köztársaság Őrezred átfogó helyzetéről szóló jelentés – HU MNL OL XIX-B-0017-0036-0062/1995.
- A rendőrség alaki-karhatalmi szabályzata. Budapest, BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség, 1971. 210 p. – ÁBTL-4.2-10-1824/1970.
- Megszüntető okirat a Köztársasági Őrezred beolvadással történő megszüntetéséről – Hivatalos Értesítő 2012. július 19. 30. szám, 5218.